

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
TARPTAUTINĖS IR EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS KATEDRA

Neakivaizdinio skyriaus (4 metų)
IV kurso V grupės
studentės Aušros Keniausytės

MAGISTRO DARBAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS JŪROS ERDVĖIŲ NUSTATYMAS

Darbo vadovas: doc. dr. Z. Petrauskas

Vilnius, 2007

PLANAS

Įvadas.....	4
1. Jūros erdvės šiuolaikinėje tarptautinėje teisėje.....	7
1.1. Valstybių vidaus vandenys.....	8
1.2. Teritorinė jūra.....	10
1.3. Išskirtinė ekonominė zona.....	11
1.4. Kontinentinis šelfas.....	14
2. Jūrų erdvių delimitavimo principai.....	16
2.1. Teritorinės jūros delimitavimas.....	19
2.2. IEZ ir kontinentinio šelfo delimitavimas.....	21
3. Lietuvos ir kaimyninių valstybių derybos dėl jūros erdvių delimitavimo.....	27
3.1. Jūros erdvių delimitavimo eiga su Rusijos Federacija.....	27
3.1.1. Derybų eiga.....	27
3.1.2. Jūros erdvių delimitavimas.....	30
3.1.2.1. Kuršių nerija ir Kuršių marios.....	30
3.1.2.2. Teritorinė jūra ir išskirtinė ekonominė zona bei kontinentinis šelfas.....	32
3.2. Jūros erdvių delimitavimo eiga su Latvijos Respublika.....	34
3.2.1. Derybų eiga.....	34
3.2.2. Jūros erdvių delimitavimas.....	36
3.3. Jūros erdvių delimitavimo eiga su Švedijos Karalyste.....	42
3.3.1. Derybų eiga.....	42
Išvados.....	45
Priedai.....	47
Šaltinių ir literatūros sąrašas.....	62
Summary.....	68

DARBE VARTOJAMOS SANTRUMPOS:

ES – Europos Sąjunga

JT – Jungtinės Tautos

IEZ – Išskirtinė ekonominė zona

LR – Lietuvos Respublika

LR komisija sienai delimituoti ir demarkuoti bei ekonominei zonai Baltijos jūroje nustatyti – LR komisija

LV – Latvijos Respublika

RF – Rusijos Federacija

RF komisija sienai tarp RF ir LR delimituoti – RF komisija

RTFSR – Rusijos Tarybų Federacinė Socialistinė Respublika

TSRS – Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga

TTT – Tarptautinis teisingumo teismas

ŠK – Švedijos Karalystė

1958 m. konvencija – 1958 m. Ženevos konvencija dėl teritorinės jūros ir gretutinės zonos

1982 m. konvencija – 1982 m. JT Jūrų teisės konvencija

IVADAS

Valstybės teritorija – tai žemės paviršiaus dalis, kurią riboja valstybės sienos ir kurios atžvilgiu yra pilnai taikomas valstybės suverenitetas. Valstybės teritorija yra vienas pagrindinių elementų, be kurio nebūtų pačios valstybės. Teritorijos ribas žymi valstybės sienos, kurios su visomis kaimyninėmis šalimis nustatomos sutartimis.

Valstybės teritoriją riboja valstybės sienos, kurių ribose valstybė vykdo visas savo suverenas teises. Terminas „siena“ tarptautinėje teisėje reiškia liniją, nustatančią valstybių ar kitų subjektų, turinčių tarptautinį statusą, jurisdikcijos taikymo teritorinės sferos ribas.¹

Viduramžiais, kai aukščiausia valdžia buvo išsklaidyta, išimtinės ir visapusiškos jurisdikcijos tam tikroje teritorijoje sąvokos nebuvo. Siena, kuri apibrėžtų tokios jurisdikcijos išorines ribas, nebuvo reikalinga ir reikšminga. Tik aukščiausios valdžios koncentracija vieno suvereno – valdytojo rankose lėmė teritorijos delimitacijos atsiradimą.² Vadinasi, valstybės sienos atsiradimas gali būti siejamas tik su modernios valstybės sąvokos atsiradimu.

Valstybės siena – tai linija ir virš jos ir po ja einantis vertikalus paviršius, ribojantis valstybės sausumos teritoriją, vidaus vandenį, teritorinę jūrą, žemės gelmes ir oro erdvę virš jų.³ Paprastai sienų delimitacija vyksta dvišalių sutarčių pagalba, nors yra atveju, kai tokių sutarčių nereikia. Egzistuoja taip vadinamos „istoriškai susiformavusios sienos“, kurių tiksli padėtis nėra nustatoma sutartimis, tačiau laikui bėgant jos buvo pripažintos kaimyninių valstybių. Tokių sienų vieta gali būti patvirtinta įvairiuose kaimyninių valstybių susitarimuose.⁴

Valstybės siena yra vienas svarbiausių valstybės kaip tokios elementų, todėl valstybės sienos nustatymas – vienas svarbiausių klausimų, kylančių esant valstybių teisių perėmimo atveju. Taigi subyrėjus Sovietų Sąjungai, viena pagrindinių užduočių, su kuria susidūrė naujai susikūrusios valstybės, buvo valstybės sienų delimitavimas ir demarkavimas.

1990 m. kovo 11 d. Akte dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo Lietuvos valstybė pripažįsta sienų neliečiamumo principą, kaip jis formuluotas 1975 m. Europos saugumo ir bendradarbiavimo pasitarimo Helsinkio Baigiamajame Akte. Taip pat Lietuva, pasirašydama Helsinkio Baigiamąjį Aktą, pripažino ir teritorinio vientisumo principą.

¹ Bothe M. Boundaries in: R. Bernhardt (ed.), *Encyclopedia of Public International Law*, Instament 10; (1987), P. 17-23

² Ibid., P. 17-23

³ *Международное право / Отв. ред. Колосов Ю. М., Кузнецов В. И. – Москва: Международные отношения, 1994. – С. 77-81*

⁴ Ibid., С. 77-81

Vadovaudamasi minėtais principais, Laikiniuju Pagrindiniu įstatymu ir, susidarius palankiai politinei situacijai, Lietuvos Respublika 1991 m. liepos 29 d. pasirašė sutartį su RTFSR dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų. Ši sutartis galioja 10 metų (išskyrus 1 straipsnį, kurio galiojimo laikas neribotas), tačiau jos galiojimas yra automatiškai pratęsiamas, jei nei viena iš Šalių nepraneš apie norą ją nutraukti ar padaryti kokius nors pakeitimus. 1 straipsnyje nurodoma, kad susitariančios Šalys įsipareigoja gerbti suverenitetą, teritorinį vientisumą ir sienų neliečiamybę pagal Saugumo ir bendradarbiavimo Europoje pasitarimo principus.

Remdamosios aukščiau minėta sutartimi, Lietuva ir RTFSR 1991 m. liepos 29 d. pasirašė Susitarimą dėl RF Kaliningrado srities ekonominio ir socialinio – kultūrinio vystymo bendradarbiavimo. Šio susitarimo 1 straipsnyje nurodoma, kad Šalys pripažįsta esamų sienų tarp Lietuvos Respublikos ir RTFSR neliečiamumą ir susitaria sudaryti susitarimus, kuriuose bus išspręsti sienų režimo ir kur praeina sienų linija, pasienio vidaus vandenių, LR ir RTFSR kontinentinio šelfo ir išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje apibrėžimo bei panaudojimo konkretūs klausimai.

Remiantis aukščiau minėta Sutartimi dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų ir Susitarimu dėl bendradarbiavimo ekonominėje ir socialinėje – kultūrinėje RTFSR Kaliningrado srities raidoje, nuo 1991 m. Lietuvos – Rusijos valstybės siena egzistavo *de facto* pagal buvusią administracinę tarp Lietuvos SSR ir Rusijos SSFR Kaliningrado srities liniją.

1997 m. spalio 24 d. buvo pasirašytos LR ir Rusijos Federacijos (toliau – RF) sutartis „Dėl Lietuvos ir Rusijos valstybės sienos“ ir LR ir RF sutartis „Dėl išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje“. Šios sutartys nežymiai pakoregavo buvusią administracinę sieną. Pasirašiusi šias sutartis, Lietuva tapo pirmąja šalimi pokomunistinėje eroje, turinčia teisiškai nustatytą valstybės sieną su Rusijos Federacija.⁵

Šiek tiek kitoks teisinis sienos įforminimas atliktas su Latvija (toliau - LV). Pagal sutartį „Dėl valstybės sienos atstatymo tarp Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos“, pasirašytą 1993 m. birželio 29 d., šalys susitarė atstatyti nustatytą iki 1940 metų birželio 15 dienos Valstybės sieną tarp Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos, remiantis 1921 metų gegužės 14 dienos „Konvencija nustatyti sienoms tarp Lietuvos ir Latvijos vietose ir sutvarkyti pasienio gyventojų teisėms ir sienos perkirstojo nejudinamo turto padėčiai“ ir

1930 metų birželio 30 dienos „Deklaracija tarp Lietuvos ir Latvijos dėl galutinio sienos nustatymo“. Toje sienos dalyje, kuri nėra nustatyta aukščiau minimos Konvencijos ir Deklaracijos, nustatyti Valstybės sieną tarp Šalių pagal administracinę sieną, buvusią tarp LR ir LV 1991 metų rugsėjo 17 dieną - šalių priėmimo į JTO dieną. Praėjus šešeriems metams, 1999 m. liepos 9 d., su LV pasirašoma sutartis „Dėl teritorinės jūros, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje“.

Taigi, sienų nustatymas – dažnai ilgai trunkantis ir sudėtingas procesas. Nepaisant to, kad šalys deklaravo sienų atstatymą ar esančių patvirtinimą, vyko derybos, kurių metu sienos ribos buvo tikslinamos. Visų šių derybų analizė dėl didelės apimties nebuvo įtraukta į magistro darbą. Dėl šios priežasties darbe yra analizuojamas LR teritorinės jūros, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo delimitavimas.

Darbo tikslas – LR valstybės jūros erdvių delimitavimo po nepriklausomybės atkūrimo analizė.

Darbo objektas – LR jūros erdvių delimitavimo procesas.

Pirmoje magistro darbo dalyje pateikiama jūros erdvių sampratą – apibūdinami vidaus vandenys, teritorinė jūra, kontinentinis šelfas, išskirtinė ekonominė zona.

Antrojoje dalyje pristatomi jūros erdvių delimitavimo principai. Pirmiausia nagrinėjama medžiaga pagal 1958 m. Ženevos konvencijas, toliau delimitavimas apibrėžiamas pagal 1982 m. JT jūrų teisės konvenciją. Delimitavimo principai taip pat grindžiami tarptautinių teismų bei arbitražų sprendimais.

Trečiojoje darbo dalyje analizuojamos LR derybos dėl jūros erdvių delimitavimo su kaimyninėmis valstybėmis – aptariama derybų eiga, pateikiamos pozicijos atitinkamais klausimais, jų pagrindimas, derybų rezultatai.

Darbe yra naudojami deskriptyvinis, loginis – analitinis metodai, taip pat istorinis, lyginamosios analizės metodai.

Pagrindiniai darbo šaltiniai yra Lietuvos Respublikos teisės aktai, tarptautinės sutartys, teismų praktika, derybų protokolai.

⁵ D. Mereckis, R. Morkvėnas “The 1991 Treaty as a Basis for Lithuanian – Russian Relations”// Lithuanian Foreign Affairs, 1998

1. JŪROS ERDVĖS ŠIUOLAIKINĖJE TARPTAUTINĖJE TEISĖJE

1994 m. lapkričio 16 d. įsigaliojo 1982 m. konvencija, pagal kurią yra išskiriamos tokios jūrų erdvės: 1) vidaus vandenys, 2) teritorinė jūra, 3) gretutinė zona, 4) išskirtinė ekonominė zona (toliau - IEZ), 5) atviroji jūra, 6) kontinentinis šelfas, 7) tarptautinis jūros dugno rajonas už kontinentinio šelfo ribų.

Išvardintas jūrų erdves galima klasifikuoti remiantis įvairiais kriterijais. Prof. Malininas teigia, kad klasifikacija yra paremta valstybės suvereniteto galiojimu tam tikroje teritorijoje, t.y. visos teritorijos tarptautinėje teisėje skirstomos į valstybines ir nevalstybines teritorijas.⁶ Kitas prof. R. V. Dekanozovas kritikuoja tokią klasifikaciją, teigdamas, jog terminas „nevalstybinė teritorija“ (kuri gali reikšti ir teritoriją, kurios valstybė negali pasisavinti, ir neapgyvendintą teritoriją, kuri nepriklauso kuriai nors valstybei) yra gana neapibrėžtas lyginant jį su „valstybinės teritorijos“ terminu, kuris skiriamas teritorijoms, turinčioms vieningą teisinę charakteristiką.⁷

Pats prof. Dekanozovas, klasifikuodamas teritorijas, remiasi teritorijos teisinės prigimties kriterijumi. Teisinės prigimties samprata turi atskleisti kokio nors reiškinių esmę. Tarptautinėje teisėje teritorijų teisinė prigimtis yra apsprendžiama labai svarbiais ir fundamentaliais principais, kurie yra skirtingi kiekvienos teritorijos atžvilgiu. Atviroji jūra, Antarktis, kosminė erdvė ir t.t. – apsprendžiami bendro naudojimosi ir nepasisavinimo principais, valstybės teritorijos teisinė prigimtis yra paremta teritorinės viršenybės principu.⁸

Dar vienas kriterijus - tai valstybių jurisdikcijos taikymas. Prancūzijos tarptautinės teisės specialistai (Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet) išskiria 2 kategorijas: pirmoji – jai priklauso jūrų erdvės, kurių atžvilgiu yra taikoma valstybės jurisdikcija (tai vidaus vandenys, teritorinė jūra, ekonominė zona, kontinentinis šelfas); antroji – jai priklauso jūrų erdvės, kurių atžvilgiu valstybės jurisdikcija netaikoma (tai atviroji jūra ir tarptautinis rajonas už kontinentinio šelfo ribų).⁹

Be išvardintų teritorijos ir jūros erdvių klasifikavimo kriterijų (teisinių režimų, teisinė prigimtis, valstybės jurisdikcija) yra nemažai kitų (pvz.: hidrografinis, resursų kriterijai), tačiau, mano nuomone, priimtinausias yra valstybės jurisdikcijos kriterijus. Šiame

⁶ Pagal – Деканозов Р. В. О правовой классификации морских пространств (постановка вопроса) // Советский ежегодник международного права. – Москва, 1986. – С. 124

⁷ Ibid., С. 125

⁸ Ibid. С. 126

⁹ Pagal – Katuoka S. Tarptautinė jūrų teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1997. – P. 16

darbe yra nagrinėjamos pirmajai kategorijai priklausančios jūrų erdvės, išskyrus gretutinę zoną. Toks sprendimas tikslingas, kadangi ši erdvė nebuvo jūros erdvių delimitavimo objektu.

Pažymėtina, kad LR yra nustačiusi teritorinės jūros, gretutinės zonos, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ribas LRV 2004 m. gruodžio 6 d. nutarimu Nr. 1597 (žr. 1 priedą).

1.1. VALSTYBIŲ VIDAUS VANDENYS

Vidaus vandenys yra sudedamoji valstybės, turinčios jūros pakrantę, teritorijos dalis. 1958 m. Ženevos konvencijos dėl teritorinės jūros ir gretutinės zonos 5 straipsnyje nurodoma, kad vandenys, esantys kranto pusėje nuo teritorinės jūros bazinės (išėitinės) linijos, sudaro valstybės vidaus vandenį. Šią sąvoką įtvirtina ir 1982 m. konvencija.

Vidaus vandenys – tai tokia jūros įlanka (atšaka) ar atsišakojimas, kuris yra teritorijos dalyje ir kurį galima pagrįstai atskirti iki kranto ir tas krantas yra ar bent gali būti valstybės dalimi. Tokia vidaus vandenių, kaip valstybės teritorijos dalies, samprata išlieka nepasenusi ir šiais laikais, todėl vidaus vandenys nėra detaliau reguliuojami 1982 m. konvencijoje. Pakrantės valstybė turi teritorinio suverenumo teisę vidaus vandenyse.¹⁰

Pagal Tarptautinės jūrų teisės doktriną paprastai prie valstybės vidaus vandenių yra priskiriami: 1) vandenys, esantys iki teritorinės jūros bazinės linijos; 2) jūrų uostų vandenys; 3) jūrų, esančių vienos valstybės teritorijoje, vandenys; 4) jūros užtakiai ar limanai, taip pat įlankų vandenys.¹¹

Reikia pažymėti, kad nemažai problemų iškyla tuomet, kai reikia priskirti prie vidaus vandenių įlankų vandenį. Dėl šios priežasties 1958 m. Ženevos konvencijoje dėl teritorinės jūros ir gretutinės zonos ir 1982 m. Jūrų teisės konvencijoje yra apibrėžiama įlankos sąvoka. Pastarosios konvencijos 10 straipsnyje, kuris galioja tiksliai toms įlankoms, kurių krantai priklauso vienai valstybei, pateikiamas toks įlankos apibrėžimas – „įlanka yra laikoma aiškiai apibrėžtas kranto įlinkis, kurio įsigilinimas į sausumą lyginant su įėjimo į jį plotiu yra tokio dydžio, kad jis suformuoja sausumą uždarytus vandenį, sudarančius daugiau, negu paprastą kranto išlinkį. Tačiau kranto įlinkimas nėra laikomas įlanka, jeigu jo

¹⁰ Churchill R. R., Love H. V. The Law of the Sea. – Manchester University Press, 1988. – P. 51-58

plotas nėra lygus arba didesnis už pusapskritimio, kurio diametru yra linija, išvesta per tokio kranto įlinkio žiotis, plotą.“ Jeigu atstumas tarp įlankos natūralaus įėjimo taškų didžiausio atoslūgio žymių neviršija 24 jūrmylių, įlankos uždarymo linija gali būti pravedama tarp šių dviejų didžiausio atoslūgio žymių, ir tokiu būdu apriboti vandenys yra laikomi vidaus vandenimis. Jeigu atstumas tarp įlankos natūralaus įėjimo taškų didžiausio atoslūgio žymių viršija 24 jūrmyles, tai įlankoje tarp jos krantų yra pravedama tiesioji 24 jūrmylių ilgio bazinė linija tokiu būdu, kad ji atskirtų maksimalų vandens plotą, kurį galima atskirti su tokio ilgio linija. Aprašytos nuostatos negalioja taip vadinamoms „istorinėms“ įlankoms, arba bet kuriais atvejais, kai yra naudojama tiesiųjų bazinių linijų sistema.

Vandenis galima pripažinti istoriniais, atsižvelgiant į 1) įlankos geografinę padėtį ir formą, 2) istorines aplinkybes, 3) faktinę įlankos priklausomybę. J. Colombosas teigia, kad, atsižvelgiant į istorinius ir tradicinius pagrindus, taip pat į pagrindus, išplaukiančius iš įlankos ypatybių, pakrantės valstybės gali pretenduoti į įlankas, jeigu gali įrodyti, kad šių įlankų atžvilgiu jos įgyvendino viršenybės teisę, o kitos valstybės tiesiogiai ar tyliai šią valstybių teisę pripažino.¹²

2000 m. spalio 10 d. priimtame „Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatyme“ Lietuvos Respublikos jūros rajono ir pasienio ruožo vidaus vandenimis yra laikomi: 1) Lietuvos Respublikos vandenys, esantys į sausumos pusę nuo teritorinės jūros bazinės linijos, jungiančios labiausiai į jūrą nutolusius jūros uostų molų taškus; 2) Lietuvos Respublikos teritorijos pasienio ruože esantys Kuršių marių vandenys, upės, ežerai ir kiti vandens telkiniai.

Pažymėtina, kad tokia įstatymo formuluotė kaip „jūros rajono ir pasienio ruožo vidaus vandenys“ buvo pasirinkta dėl to, kad Lietuva neturi tokių vandenų, kurie gali būti priskirti vidaus vandenų kategorijai. 1982 m. konvencija nagrinėja tokius vidaus vandenis, kaip Rygos, Suomų ar Botnijos įlankos. Taigi, Kuršių marios, kurios yra Baltijos jūros dalis, negali būti laikomos vidaus vandenimis pagal 1982 m. konvenciją. Tačiau darbe sienos delimitavimas Kuršių mariose yra nagrinėjamas, kadangi nuo derybų rezultatų priklausė teritorinės jūros delimitavimas.

¹¹ Katuoka S. Tarptautinė jūrų teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1997. – P. 26

¹² Д. Колумбос. Международное морское право. – Москва, 1975. – С. 171

1.2. TERITORINĖ JŪRA

Teritorinės jūros sąvoka atsirado ir įsitvirtino tarptautinėje teisėje kaip valstybių siekio išplėsti savo suverenitetą prie valstybės krantų esančios jūros dalyje rezultatas. Taip buvo norima apsaugoti savo ekonominius interesus, garantuoti saugumą.¹³

Viešosios tarptautinės teisės enciklopedijoje pateikiamas toks teritorinės jūros apibrėžimas – tai jūros dalis, kurioje valstybė įgyvendina suverenitetą vykdydama jurisdikciją, eksploatacijos kontrolę, reglamentuodama taikų plaukimą teritorine jūra.

Pirmoji konferencija, kurios metu buvo bandoma nustatyti teritorinės jūros statusą ir plotį, buvo 1930 m. Hagos tarptautinės jūros teisės kodifikavimo konferencija. Jos metu bandyta apibrėžti teritorinės jūros sąvoką, tačiau joks tekstas nebuvo priimtas kaip konvencija, todėl, kad nebuvo susitarta dėl teritorinės jūros pločio. Taip pat nebuvo jokio tvirto reikalavimo, priimti principą dėl pakrantės valstybės suverenumo teritorinėje jūroje. 1930 m. Hagos konferencija vargu ar gali būti matoma kaip įvykis, kurios metu abejonės dėl teritorinės jūros statuso, kurios tęsėsi jau visą dešimtmetį prieš konferenciją, buvo visiškai išspręstos.¹⁴

Pirmą kartą teritorinės jūros teisinis statusas ir režimas konvencionaliai buvo nustatytas 1958 m. JT jūrų teisės konferencijoje. Teritorinės jūros ir gretutinės zonos konvencijos 1 straipsnyje nurodoma, kad valstybės suverenitetas apima ne tik jos sausumos teritoriją ir vidaus vandenį, bet ir gretimą jos pakrantėms jūros zoną, kuri vadinama teritorine jūra. Taip pat suverenitetas apima ir oro erdvę virš teritorinės jūros, jos dugną ir po juo esančius klodus. Tokias pat nuostatas įtvirtina ir 1982 m. konvencija. Pastaroji konvencija įtvirtino normą dėl teritorinės jūros pločio, kas užbaigė visus iki tol vykusius ginčus. Plotis negali viršyti 12 jūrmylių.

Teritorinę jūrą reikia traktuoti kaip valstybės teritorijos dalį, kurios atžvilgiu yra taikomas suverenitetas. Pakrantės valstybė turi teisę nustatyti tokį teritorinės jūros režimą, kuris atitinka jos politinius, ekonominius ir gynybinius interesus.¹⁵

1995 m. birželio 8 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 816, kuriuo patvirtino Lietuvos Respublikos valstybės sienos jūroje ir teritorinės jūros apsaugos koncepciją, kurios tikslas – nustatyti bendruosius Lietuvos Respublikos valstybės sienos jūroje ir teritorinės jūros apsaugos principus. Svarbiausi teritorinės jūros apsaugos uždaviniai

¹³ Международное морское право: учебник / Отв. ред. Блищенко И. П. – Москва, 1988. – С. 40

¹⁴ Churchill R. R., Love H. V. The Law of the Sea. – Manchester University Press, 1988. – P. 58-69

¹⁵ Katuoka S. Tarptautinė jūrų teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1997. – P. 47

yra tokie: 1) palaikyti Lietuvos Respublikos įstatymuose, norminiuose aktuose ir tarptautinėse sutartyse nustatytą valstybės sienos režimą; 2) užkirsti kelią nelegaliai migracijai ir kontrabandai; 3) kontroliuoti verslovių veiklą ir įvairius darbus jūroje; 4) vykdyti laivybos kontrolę ir apsaugą; 5) saugoti inžinerinius įrenginius jūroje (naftos terminalą ir kt.); 6) ieškoti žmonių, ištikėtų nelaimės jūroje, ir juos gelbėti; 7) užtikrinti aplinkos apsaugą jūroje.

1.3. IŠSKIRTINĖ EKONOMINĖ ZONA

Išskirtinė ekonominė zona (toliau – IEZ) yra tokia erdvė, esanti už ir greta teritorinės jūros, kuriai galioja nustatytas konvencijoje specialus teisinis režimas, pagal kurį visos pakrantės valstybės teisės ir jurisdikcija bei kitų valstybių teisės ir laisvės yra reguliuojamos atitinkamų konvencijos nuostatų pagalba – tokį IEZ apibrėžimą pateikia 1982 m. konvencija.

IEZ tęsiasi iki 200 jūrmylių pločio, matuojant nuo išeitinių bazinių linijų, nuo kurių yra matuojamas teritorinės jūros plotis. Čia pakrantės valstybė gali priimti tik tokius įstatymus ir taisykles, kurie būtų skirti išvengti, sumažinti ar apsaugoti šią jūros dalį nuo užteršimo iš laivų, saugoti ir valdyti gyvuosius išteklius ir negyvosios gamtos turtus, kurie yra vandenyse virš jūros dugno, jūros dugne ir jo gelmėse, tyrinėti bei eksploatuoti IEZ ir kurie atitiktų bendrai pripažintas tarptautinės teisės normas ir standartus.¹⁶ Ekonominėje zonoje trečiosios valstybės naudojami laivybos laisve, perskridimo laisve bei povandeninių kabelių ir vamzdžių tiesimo laisve.

Pirmą kartą IEZ koncepcija buvo paskelbta 1971 m. Jos autoriai, Kenijos atstovai, tai padarė Azijos – Afrikos Teisinio konsultavimosi komitete, o metais vėliau – JT Tarptautinėje jūros dugno institucijoje.¹⁷

Maždaug tuo pačiu metu dauguma Lotynų Amerikos valstybių pradėjo vystyti gan panašią patrimonialinės jūros koncepciją. Buvo surengta daug konferencijų Lotynų Amerikos valstybėse, iš kurių bene svarbiausia buvo Santo Domingo konferencija, kurios metu priimta deklaracija, įtvirtinanti patrimonialinės jūros koncepciją.¹⁸ Vienas pirmųjų šios koncepcijos kūrėjų E. Vargasas teigia, kad patrimonialinė jūra apima teritorinę jūrą ir zoną, esančią už jos

¹⁶ Ibid., P. 75

¹⁷ Churchill R. R., Love H. V. The Law of the Sea. – Manchester University Press, 1988. – P. 160

¹⁸ Dupuy R.-J., Vignes D. A Handbook on the New Law of the Sea. – Vol. 1. – Boston, 1991. – P. 279

ribų, kurios sienos nustatomos vienašališkai pakrantės valstybės, tačiau atsižvelgiant į šios zonos geografines, ekonomines, socialines ypatybes. Šioje zonoje pakrantės valstybės jurisdikcija taikoma visų jūros išteklių atžvilgiu, siekiant reguliuoti jų tyrimus, eksploataciją bei apsaugą.¹⁹

Šios dvi požiūrių linijos susiliejo prasidedant III JT Jūrų teisės konferencijai, kai susiformavo nauja – IEZ koncepcija. Ji pritraukė daugelio besivystančių valstybių paramą bei pradėjo dominti tokias išsivysčiusias pakrantės valstybes kaip Kanadą ir Norvegiją.²⁰

IEZ atspindėjo besivystančių valstybių siekį vystyti ekonomiškai ir jų troškimą gauti didesnę kontrolę jų pakrantės resursų atžvilgiu, ypač žuvų išteklių, kurie neretai buvo eksploatuojami išsivysčiusių valstybių laivynų. Tuo pačiu metu IEZ buvo galima suprasti kaip kompromisą tarp tų valstybių, kurios jau buvo paskelbusios 200 jūrmylių teritorines jūras (keletas Lotynų Amerikos ir Afrikos valstybių), ir tų, išsivysčiusių valstybių (JAV, Japonija), kurios buvo priešiška nusiteikusios pakrantės valstybės jurisdikcijos išplėtimui.²¹ Nepaisant fakto, kad IEZ gali būti traktuojama kaip kompromisas, nemažai valstybių, neturinčių išėjimo į jūrą ar turinčių nepatogų išėjimą, į šios koncepcijos įteisinimą žiūrėjo atsargiai, nes IEZ sumažina atvirosios jūros plotą, kuriuo gali naudotis visos valstybės.²² Vis dėlto po derybų buvo pasiekta, kad Jūrų teisės konvencijoje būtų įtraukta dar viena dalis, skirta IEZ – penktoji dalis.

Kyla nemažai ginčų dėl IEZ statuso. Dalis mokslininkų sako, kad IEZ – atvirosios jūros dalis, kita dalis – kad tai „savos rūšies“ zona, t.y. *sui generis*.

Esant ginčui tarp pakrantės valstybės ir tarptautinės bendrijos interesų, dominuos pastarieji, nes jie yra pagrįsti atvirosios jūros laisvės principu. Kitaip tariant, laisvės, galiojančios ekonominės zonoje, gali būti kvalifikuojamos kaip atvirosios jūros laisvės. Todėl ši zona yra atvirosios jūros dalis.²³

Tačiau, remiantis 1982 m. konvencijos V dalimi, IEZ galima vadinti *sui generis* zona. 55 konvencijos straipsnis atiboja IEZ tiek nuo teritorinės jūros, tiek nuo atvirosios jūros. Ekonominėje zonoje yra taikoma įvairių valstybių jurisdikcija, joje pasiektas balansas tarp pakrantės valstybių suverenių teisių ir atvirosios jūros laisvių, todėl ši zona negali būti nei teritorinės jūros, nei atvirosios jūros dalimi. Vadinasi, ji yra *sui generis*.²⁴

¹⁹ Katuoka S. Tarptautinė jūrų teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1997. – P. 67-68

²⁰ Churchill R. R., Love H. V. The Law of the Sea. – Manchester University Press, 1988. – P. 160

²¹ Ibid., P. 161

²² Dupuy R.-J., Vignes D. A Handbook on the New Law of the Sea. – Vol. 1. – Boston, 1991. – P. 287

²³ Brown E. D. The International Law of the Sea. – Vol 1. – Introductory manual. – Hants England, 1994. – P. 219

²⁴ Attard D. The Exclusive Economic zone in International Law. – Oxford University Press, 1987. – P. 56

Pažymėtina, kad IEZ tiek pakrantės valstybės, tiek kitos, neturinčios priėjimo prie IEZ, turi tam tikrą pareigų ir teisių. IEZ pakrantės valstybė turi:

a) suverenias teises tyrinėti ir eksploatuoti, saugoti ir valdyti gyvuosius išteklius ir negyvosios gamtos turtus, kurie yra vandenyse virš jūros dugno, jūros dugne ir jo gelmėse, bei kitaip tyrinėti ir eksploatuoti išskirtinę ekonominę zoną, pavyzdžiui, gaminti energiją vandens, srovių ir vėjo pagalba;

b) atitinkamomis 1982 m. konvencijos nuostatomis numatyta jurisdikciją dėl:

- i) dirbtinių salų, įrenginių ir statinių statymo ir naudojimo;
- ii) jūrų mokslinių tyrinėjimų;
- iii) jūros aplinkos apsaugos ir išsaugojimo;

c) kitas minėtoje konvencijoje numatytas teises ir pareigas.²⁵

Išskirtinėje ekonominėje zonoje visos valstybės, tiek pakrantės, tiek ir neturinčios priėjimo prie jūros, atsižvelgiant į atitinkamas konvencijos nuostatas, naudojasi laivybos ir perskridimo, povandeninių kabelių ir vamzdynų klojimo laisvėmis ir kitais tarptautiniu požiūriu teisėtais jūros naudojimo būdais, susijusiais su šiomis laisvėmis, tokiais kaip tie, kurie yra neatskiriami nuo laivų, orlaivių ir povandeninių kabelių bei vamzdynų eksploatavimo, ir neprieštaraujančiais kitoms 1982 m. konvencijos nuostatomis.²⁶

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad 1982 m. konvencija detaliai reglamentuoja kiekvieną iš išvardintų pakrantės ir neturinčių priėjimo prie jūros valstybių teisių ar pareigų. Pavyzdžiui, 60 straipsnyje yra nustatyta, kad IEZ pakrantės valstybė turi išimtinę teisę statyti, leisti ir reglamentuoti statybą, naudojimą ir eksploatavimą dirbtinių salų, įrenginių ir statinių, jei tuo siekiama konvencijos 56 straipsnyje numatytų bei kitų ekonominių tikslų; įrenginių ir statinių, kurie gali kliudyti išskirtinėje ekonominėje zonoje naudotis pakrantės valstybės teisėmis. Taip pat pakrantės valstybė turi išskirtinę jurisdikciją tokioms dirbtinėms saloms, įrenginiams ir statiniams, įskaitant teisę leisti įstatymus ir kitus teisės aktus muitinės, mokesčių, sveikatos, saugumo ir imigracijos srityse. Pakrantės valstybė prirėikus gali sukurti pagrįsto dydžio saugumo zonas aplink tokias dirbtines salas, įrenginius ir statinius, kuriose ji gali imtis reikiamų priemonių užtikrinti laivybos bei dirbtinių salų, įrenginių ir statinių saugumą. Visi laivai turi atsižvelgti į šias saugumo zonas ir laikytis visuotinai pripažintų tarptautinių standartų, susijusių su laivyba greta dirbtinių salų, įrenginių ir statinių bei saugumo zonų. 61 straipsnyje numatyti gyvųjų išteklių išsaugojimo taisyklės (pakrantės valstybė nustato leistinus gyvųjų išteklių sugavimo savo išskirtinėje ekonominėje zonoje

²⁵ 1982 m. Jungtinių tautų jūrų teisės konvencijos 56 straipsnis. Valstybės žinios, 2003, Nr. 107-4786

kiekius; atsižvelgdama į turimus patikimiausius mokslo duomenis ir panaudodama reikiamas išsaugojimo bei valdymo priemones, užtikrina, kad išskirtinėje ekonominėje zonoje esantiems gyviesiems ištekliams nesukeltų grėsmės pernelyg didelis jų eksploatavimas; ir kt.), 62 straipsnyje įtvirtinti gyvųjų išteklių panaudojimo principai (pakrantės valstybė skatina optimalų gyvųjų išteklių panaudojimą išskirtinėje ekonominėje zonoje; kitų valstybių fiziniai ir juridiniai asmenys, žvejojami išskirtinėje ekonominėje zonoje, laikosi išsaugojimo priemonių ir kitos tvarkos bei sąlygų, numatytų pakrantės valstybės įstatymuose ir kituose teisės aktuose; ir kt.), 64 straipsnyje nustatytos taisyklės dėl toli migruojančių žuvų rūšių žvejybos, išsaugojimo, panaudojimo ir t.t.

Svarbu pabrėžti, kad minėtos valstybių teisės bei pareigos IEZ, nėra analogiškos teisėms bei pareigoms kontinentiniame šelfe. Jei teisė ar pareiga susijusi su jūros dugnu ir jo gelmėmis, tokiu atveju yra vadovaujama tomis normomis, kurios reglamentuoja kontinentinio šelfo klausimus.

1.4. KONTINENTINIS ŠELFAS

Pakrantės valstybės kontinentinis šelfas apima jūros dugną ir po juo esančius klodus tų povandeninių rajonų, kurie yra už jos teritorinės jūros per visą jos sausumos teritorijos natūralų tęsinį iki žemyno povandeninio krašto išorinės ribos, arba per 200 jūrmylių nuo bazinių linijų, nuo kurių yra matuojamas teritorinės jūros plotis, jeigu žemyno povandeninio krašto išorinė riba nesiekia šio atstumo. Atskirais atvejais valstybė gali pretenduoti į platesnį kontinentinį šelfą.

Jau 1930 m. Hagos konferencijos metu žymus valstybių skaičius kėlė klausimą dėl jurisdikcijos išplėtimo jūros atžvilgiu. Daugelis valstybių negalėjo pripažinti, kad palyginus siaura teritorinės jūros zona gali tinkamai apsaugoti jų nacionalinius interesus, ypač siekiant kontroliuoti pakrantės žvejybą.²⁷

Įdomu tai, kad pirmiausia kontinentinio šelfo koncepcija buvo geologijos terminas. Jis reiškė jūros dugno dalį, kuri yra kontinento plokštės tęsinys, iki tos ribos, kur pastebimas staigus nuolydžio kampo padidėjimas. Šioje vietoje baigiasi kontinentinis šelfas. Už jo

²⁶ 1982 m. Jungtinių tautų jūrų teisės konvencijos 58 straipsnis. Valstybės žinios, 2003, Nr. 107-4786

²⁷ International boundary cases: the continental shelf. – Vol 1. – Cambridge: Gotius publications limited, 1992. – P. 1-9

prasideda kontinentinis nuolydis, kurio pabaiga sutampa su vandenyno dugnu. Šios trys dalys sudaro kontinentinį kraštą.²⁸

Pirmą kartą paskelbta, kad kontinentinis šelfas priklauso pakrantės valstybei, 1945 m. JAV prezidento Trumano deklaracijoje: „Jungtinių Valstijų Vyriausybė laiko natūralius kontinentinio šelfo ir jo gelmių resursus, esančius po atvirąją jūrą ir gretimus Jungtinių Valstijų pakrantei, priklausančius Jungtinėms Valstijoms, jos jurisdikcijai ir kontrolei.“²⁹

1950 metų pradžioje Tarptautinės teisės komisija pradėjo svarstyti kontinentinio šelfo koncepciją. Nuo pat pradžios Komisija laikėsi pozicijos, kad bet kuri kontinentinio šelfo definicija turi būti atskirta nuo geografinių terminų, kurie yra paremti fiksuotu vandens gyliu. Komisija kontinentinį šelfą apibrėžė kaip jūros dugno zoną, kurios vandens gelmėse esantys natūralūs jūros dugno resursai priklauso eksploatacijai.³⁰

Šiame apibrėžime nenurodomas joks fiksuotas gylis. Tačiau jis neužpildė buvusio trūkumo ir kėlė daugiau ginčų nei sprendė juos. Todėl 1958 m. konvencijoje į kontinentinio šelfo apibrėžimą buvo, be eksploatabilumo, įtrauktas ir vandens gylis kriterijus, delimituojant kontinentinį šelfą.³¹

Tolesniam kontinentinio šelfo koncepcijos vystimuisi ir įtvirtinimui nemažą įtaką turėjo Tarptautinis Teisingumo Teismas, 1969 m. išnaginėjęs Šiaurės jūros kontinentinio šelfo bylą.³² Šioje byloje Teismas pažymėjo, kad: „pakrantės valstybės teisės kontinentinio šelfo, kuris sudaro natūralų teritorijos tęsinį ir po jūra, atžvilgiu egzistuoja *ipso facto* ir *ab initio* dėl suvereniteto teritorijos atžvilgiu, kuris pratęsiamas vykdant suverenias teises tiriant jūros dugną ir eksploatuojant jo natūralius resursus. Tai yra prigimtinė teisė.“³³

Štai čia ir yra pagrindinis kontinentinio šelfo skirtumas, lyginant jį su IEZ. Pakrantės valstybė net neprivalo reikšti teisių į kontinentinį šelfą, nes jis yra priskiriamas *ipso facto*. Tai reiškia, kad pakrantės valstybei automatiškai yra priskiriama 200 jūrmylių IEZ dugnas ir jo gelmės, o į vandens stulpą, esantį virš tokio dugno, valstybė turi atskirai pretenduoti.³⁴

²⁸ Rozakis C. Continental Shelf // Encyclopedia of public international law. – Oxford, 1995. – P. 783

²⁹ Brown E. D. The International Law of the Sea. – Vol 1. – Introductory manual. – Hants England, 1994. – P. 113

³⁰ International boundary cases: the continental shelf. – Vol 1. – Cambridge: Gotius publications limited, 1992. – P. 1-9

³¹ Ibid., P. 1-9

³² 1969 m. vasario 20 d. TTT sprendimas byloje dėl Šiaurės jūros kontinentinio šelfo (VFR *versus* Danija ir Nyderlandai) // Prieiga per internetą: <http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/isummaries/icssummary690220.htm>

³³ Evans M. C. Relevant Circumstances and Maritime Delimitation. – Oxford: Clarendon Press, 1989. – P. 54

³⁴ Brown E. D. The International Law of the Sea. – Vol 1. – Introductory manual. – Hants England, 1994. – P. 218

Dėl minėto kontinentinio šelfo priskyrimo *ipso facto* principo, skiriasi ir turimos valstybės teisės kontinentiniame šelfe nuo tų, kurias turi IEZ. Pažymėtina, kad pakrantės valstybės teisės yra išimtinės: jei pakrantės valstybė nevykdo kontinentinio šelfo tyrimų ar neeksploatuoja jo gamtos turtų, niekas negali imtis tokios veiklos, neturėdamas pakrantės valstybės aiškaus sutikimo (pavyzdžiui, 81 straipsnyje nustatyta, kad pakrantės valstybė turi išimtinę teisę suteikti leidimą vykdyti gręžimo darbus, bet kokiais tikslais atliekamus kontinentiniame šelfe, ir juos reguliuoti.).

Tačiau pakrantės valstybės teisės į kontinentinį šelfą nekeičia kontinentinį šelfą dengiančių vandenų ir oro erdvės virš tų vandenų teisinio statuso. Taip pat pažymėtina, kad naudodamasi teisėmis į kontinentinį šelfą, pakrantės valstybė neturi pažeisti ar nepateisinamai trukdyti kitų valstybių laivybai ir trukdyti joms naudotis kitomis teisėmis ir laisvėmis.³⁵ Tai reiškia, kad teoriškai galima tokia situacija, kad ribos, skiriančios valstybių kontinentinius šelfus bei IEZ, nesutaps. Tokiu atveju pakrantės valstybė, įgyvendinanti teises į kontinentinį šelfą, neturi trukdyti įgyvendinti teisių IEZ kitai pakrantės valstybei. Tiesa, 1982 m. konvencija įtvirtina taisyklę, kuri apima ne tik pakrantės valstybės, bet ir kitų valstybių teises bei laisves IEZ.

Kita vertus, 1982 m. konvencija numato ir tokias teises, kurios yra priskiriamos visoms valstybėms. Pavyzdžiui, 79 straipsnyje nustatyta, kad visos valstybės turi teisę kloti povandeninius kabelius ir vamzdynus kontinentiniame šelfe laikydamosi šio straipsnio nuostatų. Pakrantės valstybė negali trukdyti kloti ar aptarnauti tokius kabelius ir vamzdynus, jei tik yra atsižvelgiama į pakrantės valstybės teisę imtis reikiamų priemonių, susijusių su kontinentinio šelfo tyrinėjimu, jo gamtos turtų eksploatavimu ir teršimo iš vamzdynų prevencija, sumažinimu ir kontrole. Tačiau ir tokiais atvejais, kai teisė yra suteikiama visoms valstybėms, jai įgyvendinti yra reikalingas pakrantės valstybės sutikimas.

2. JŪRŲ ERDVIŲ DELIMITAVIMO PRINCIPAI

Valstybės sienos nustatymas yra sudėtingas ir dažnai ilgai trunkantis procesas. Paprastai sienos linija tarp valstybių yra nustatoma susitarimo būdu, tai įtvirtinant dvišale sutartimi, kuri atriboja abiejų valstybių teritorijas, aprašant sieną tarp jų ir pažymint ją

³⁵ 1982 m. Jungtinių tautų jūrų teisės konvencijos 78 straipsnis. Valstybės žinios, 2003, Nr. 107-4786

žemėlapyje. Sausumos sienos delimitavimas – tai teisinis ir politinis procesas, kurio metu nubrėžiamas dviejų kaimyninių valstybių erdvinis suvereniteto plotas. Delimituojant sausumos sieną, remiamasi principu, kad suverenitetai negali persidengti ir, kad tam tikras plotas teisiškai priklauso vienai ar kitai valstybei.³⁶

Valstybės sienos delimitavimą paprastai įtakoja teritoriniai ginčai. Šioje srityje yra susiformavę tam tikri tarptautiniai papročiai, kurie yra taikomi, jei sutartis ar jau susiformavęs dvišalis paprotys nenustato kitaip. Pavyzdžiui – nei viena iš valstybių negali išplėsti savo teritoriją už laivybinės pasienio upės farvaterio (plaukiojimo vagos vidurio) ar nelaivybinės upės vidurio; pasienio ežere negalima pretenduoti į akvatorijas toliau negu iki tiesės, kuri išvedama tarp sausumos sienos susikirtimo taškų, esančių priešingose ežero pakrantėse.³⁷

Taip pat ginčo atveju siekiama nuspręsti, kuri iš šalių pateikė svarbesnį įrodymą dėl teisės į ginčytiną teritoriją. Jei abi valstybės reiškia pretenzijas į tam tikrą teritorijos dalį, tai tik viena iš jų, pateikusi labiau įtikinantį argumentą, bus laikoma kaip turinti teisę į ginčytiną teritoriją, kuri bus traktuojama kaip dalis jos suverenios teritorijos.³⁸

Pagal 2000 m. gegužės 9 d. LR „Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymą“, valstybės siena sausumoje ir vidaus vandenyse žymima aiškiai matomais valstybės sienos ženklais, kurių formą, dydį, statymo tvarką nustato Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys ir kiti teisės aktai. Taip pat valstybės siena, jei nenustatyta kitaip tarptautinėse sutartyse su gretimomis valstybėmis, eina: 1) sausuma ir vietomis, kur valstybės siena kerta upes, ežerus ir kitus vidaus vandenį, pereidama nuo vieno kranto į kitą, linijomis, jungiančiomis gretimus valstybės sienos ženklus; 2) laivybine upe pagal pagrindinio farvaterio (laivakelio) arba upės deltos vidurį, nelaivybine upe (upeliu) pagal jos (jo) vidurį arba pagrindinės vagos vidurį; 3) tiltais arba kitomis konstrukcijomis, einančiomis per upę (upelį), ežerą arba kitą vandens telkinį pagal šio statinio vidurį arba pagal jo technologinę ašį, neatsižvelgiant į tai, kaip valstybės siena eina vandeniu.

Kalbant apie jūrų erdvių delimitavimą, pirmiausia reikia paminėti skirtumą tarp jūros ribų ir jūros erdvių delimitavimo. Terminas „jūrų ribos“ yra vartojamas turint tikslą apibrėžti valstybės jūros ribas, esančias izoliacijoje, t.y. nubrėžti ribas, kurios neturi jokio kontakto su kitos valstybės ribomis.³⁹ Paprastai linija, kuri yra išorinė tokios jūros riba, kartu

³⁶ Prescott, J. R. V. *Political Frontiers and Boundaries*. – London: Unwin Hyman, 1987. – P. 24-37

³⁷ Vadapalas V. *Tarptautinė teisė: bendroji dalis*. – Vilnius: Eugrimas, 1998. – P. 208

³⁸ Prescott, J. R. V. *Political Frontiers and Boundaries*. – London: Unwin Hyman, 1987. – P. 24-37

³⁹ Brown E. D. *The International Law of the Sea*. – Vol 1. – Introductory manual. – Hants England, 1994. – P. 200-350

yra ir vidinė kitos zonos riba. Taigi, išorinė vidaus vandenų linija yra kartu ir vidinė teritorinės jūros linija, nuo kurios matuojamas jos plotis. Išorinė teritorinės jūros riba yra kartu ir vidinė gretutinės zonos, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo linija. 200 jūrmilių linija žymi išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo pabaigą, o tuo pačiu ir atvirosios jūros pradžia.⁴⁰

Jūros erdvių nustatymas paprastai yra sudėtingesnis procesas negu sienos delimitavimas sausumoje. Čia neteigiama, jog gali būti tik viena teisė į tam tikrą teritoriją kaip sausumos sienos delimitavimo atveju. Čia kalbama apie egzistavimą dviejų vienodai pagrįstų teisių, konkuruojančių tarpusavyje dėl tos pačios erdvės.⁴¹ Taip pat čia nekalbama apie tai, kuris įrodymas yra daugiau ar mažiau įtikinamas, bet reikalaujama iš kiekvienos pusės su vienodomis teisėmis priimtino pasiaukojimo, kuris leistų padalinti persidengiančias erdves, t.y. erdves, į kurias abi valstybės turi vienodas teises.⁴²

Kaip teigia garsus jūrų teisės specialistas P. Weil'as, valstybių teisės į erdves jūroje remiasi dviem principais: 1) žemė valdo jūrą ir 2) ji tai daro per pakrantę. Žemė yra teisinis galios šaltinis, kurį valstybės gali naudoti siekdama teritorijos išplėtimo į jūrą.⁴³

Norint pasinaudoti teise į jūros erdves, valstybė turi turėti priėjimą prie vandenų. Kitaip tariant, tik pakrantės valstybėms, turinčioms išėjimą į jūrą, tarptautinė teisė suteikia suverenias teises į jūros erdves. Taip pat pažymėtina, kad pakrantė nustato ne tik teisės į jūros erdves egzistavimą, bet ir jūros erdvių ribų dydį, išorinės sienos kontūrus.

Jūrų erdvių delimitavimas reiškia erdvės atskyrimą. Iš kiekvienos šalies yra atimama dalis sferos, į kurią ji turi teisę. Delimitavimas yra procesas, kurio metu sprendžiama, ką kiekviena šalis privalo sutikti atiduoti dėl kitos naudos.⁴⁴

Jūrų erdvių atskyrimas vyksta taikant teisės principus ir normas. Teisė apibrėžia pagrindinius kriterijus, pagal kuriuos valstybė teisėtai naudojasi teisėmis ir jurisdikcija greta jos krantų esančiose jūros erdvėse.

Detalios jūrų erdvių delimitavimo principus pateikia 1958 m. ir 1982 m. konvencijos. Tolesnėje darbo dalyje yra pateikiamos atskirų jūros erdvių delimitavimo nuostatos, teisminė praktika šiais klausimais.

Yra dar vienas delimitavimo elementas (be teisės į teritoriją), kurio taip pat privalu laikytis – tai teisingas sprendimas, arba teisingumas, vykdant erdvių atskyrimą. Pagal

⁴⁰ Dupuy R.-J., Vignes D. A Handbook on the New Law of the Sea. – Vol. 1. – Boston, 1991. – P. 200-350

⁴¹ Weil P. The Law of Maritime Delimitation – Reflections. – Cambridge: Grotius Publications Ltd., 1989. – P.

60

⁴² Ibid., P. 65

⁴³ Ibid., P. 70-83

tarptautinę teisę delimitavimas turi vykti, remiantis tarptautiniuose dokumentuose nustatytais reikalavimais ir priimtas sprendimas privalo būti teisingas.⁴⁵ Plačiau teisingumo principas nagrinėjamas tolesnėse darbo dalyse.

Jūrų sienos, kaip ir sausumos sienos, yra valstybių valios rezultatas.⁴⁶ Motyvai, kuriais vadovaujama nustatant sienas jūroje ir sausumoje, yra tokie patys:

1) valstybės siekia apsaugoti erdves, vertingas savo žmogiškaisiais ar materialiais resursais;

2) siekia apsaugoti erdves, kurios yra vertingos strateginiu atžvilgiu;

3) siekia sumažinti konfliktų tarp valdžios ar gyventojų galimybę.⁴⁷

Delimituojant sausumos sieną, yra nustatoma riba tarp valstybių teritorinio suvereniteto, jurisdikcijos zonų. Tik po to jos gali pradėti taikyti savo teises, neprieštaraujant tarptautinei teisei. Bet kokios delimitacijos tikslas – remiantis tarptautinės teisės principais ir normomis rasti teisingą sprendimą.

Toliau detaliai nagrinėjami teritorinės jūros ir IEZ bei kontinentinio šelfo delimitavimo klausimai, kadangi dėl šių erdvių nustatymo kyla daugiausia ginčų, be to šie klausimai yra atskirai reglamentuoti atitinkamose konvencijose.

2.1. TERITORINĖS JŪROS DELIMITAVIMAS

Vadovaujantis 1958 m. konvencija dėl teritorinės jūros ir gretutinės zonos, delimituojant teritorinę jūrą pirmiausia reikia nustatyti bazinę liniją. Pagal 3 straipsnį, įprastine bazine linija, naudojama matuoti teritorinės jūros plotį, yra laikoma didžiausio atoslūgio linija išilgai kranto, kaip ji yra pažymėta pakrantės valstybės oficialiai pripažintuose stambaus mastelio jūrų žemėlapiuose. Pagal 4 straipsnį, vietovėse, kuriose kranto linija yra giliai išraižyta ir vingiuota arba kuriose išilgai ir netoli kranto yra salų virtinė, gali būti naudojamas tiesiųjų bazinių linijų, jungiančių atitinkamus taškus, metodas, pagal kurį yra nustatoma bazinė linija, nuo kurios yra matuojamas teritorinės jūros plotis. Tačiau valstybė negali taikyti tiesiųjų bazinių linijų sistemos taip, kad kitos valstybės teritorinė jūra būtų atkirsta nuo atvirosios jūros. Taip pat pagal 8 straipsnį, delimituojant

⁴⁴ Ibid., P. 70-85

⁴⁵ Ibid., P. 201-234

⁴⁶ Prescott, J. R. V. *Political Frontiers and Boundaries*. – London: Unwin Hyman, 1987. – P. 60

teritorinę jūrą, toliausiai į jūrą išsikišę pastovūs uosto įrenginiai, sudarantys nedalomą uosto sistemos dalį, yra laikomi kranto dalimi o pagal 13 straipsnį jei upė įteka tiesiai į jūrą, bazinė linija yra laikoma per upės žiotis išvesta tiesioji linija, jungianti didžiausio atoslūgio linijos taškus abiejuose jos krantuose.

6 straipsnis nustato, kad išorinė teritorinės jūros riba yra linija, kurios kiekvienas taškas yra nutolęs nuo artimiausio bazinės linijos taško per nuotolį, lygų teritorinės jūros pločiui. O 12 straipsnis nurodo, kad tokiu atveju, kai dviejų valstybių krantai yra priešais vienas kitą ar greta vienas kito, nė viena iš šių dviejų valstybių neturi teisės, jei jos nėra sudariusios kitokio susitarimo, išplėsti savo teritorinės jūros už vidurinės linijos, kurios kiekvienas taškas yra vienodai nutolęs nuo artimiausių bazinių linijų taškų, nuo kurių yra matuojamas kiekvienos iš tų dviejų valstybių teritorinės jūros plotis. Tačiau šios straipsnio dalies nuostatos nėra taikomos, jei dėl istoriškai susiklosčiusių nuosavybės teisių ar kitų ypatingų aplinkybių tų dviejų valstybių teritorines jūras būtina delimituoti kitu būdu, neatitinkančiu minėtų nuostatų.

1982 m. konvencija atkartoja minėtas Ženevos konvencijos nuostatas, išskyrus kai kurias detales. Pavyzdžiui, 1982 m. konvencijoje yra nustatytas teritorinės jūros maksimalus plotis - 12 jūrmylių, matuojamą nuo bazinių linijų. Taip pat šioje konvencijoje yra numatytas bazinių linijų nustatymo metodų derinimas - atsižvelgdama į skirtingas sąlygas, pakrantės valstybė gali nustatyti bazines linijas naudodama įvairius bazinių linijų nustatymo metodus, nurodytus konvencijos straipsniuose. Delimitavimas teritorinės jūros tarp valstybių, turinčių gretimus krantus, nustatytas analogiškas pirmajai konvencijai – jei dviejų valstybių krantai yra priešais vienas kitą ar greta vienas kito, nė viena iš šių dviejų valstybių neturi teisės, jei jos nėra sudariusios kitokio susitarimo, išplėsti savo teritorinės jūros už vidurinės linijos, kurios kiekvienas taškas yra vienodai nutolęs nuo artimiausių bazinių linijų taškų, nuo kurių yra matuojamas kiekvienos iš tų dviejų valstybių teritorinės jūros plotis. Tačiau ši nuostata netaikoma, jei dėl istoriškai susiklosčiusių teisių ar kitų ypatingų aplinkybių tų dviejų valstybių teritorines jūras būtina delimituoti kitu būdu, neatitinkančiu tos nuostatos.

Dėl vidurinės linijos principo taikymo yra pasisakęs Tarptautinis teisingumo teismas (toliau – TTT) 2001 m. kovo 16 d. sprendime byloje Kataras *versus* Bahreina. Pagal TTT, logiškiausia ir dažniausiai naudojama tokia praktika, kai tarp valstybių yra nurėžiama linija, atibojanti teritorines jūras, vadovaujantis vidurinės linijos principu, o po to linija yra

⁴⁷ Ibid., P. 24-25

koreguojama, atsižvelgiant į ypatingas aplinkybes. Ypatingoms aplinkybėms galima priskirti krantų konfigūraciją, navigacijos galimybes.

Taip pat TTT minėtoje byloje teigia, kad vidurinė linija gali būti nustatoma tik tuomet, kai bazinės linijos yra žinomos. Tiesių bazinių linijų metodą pagal TTT aiškinimą gali taikyti tik salyno valstybės.⁴⁸

2.2. IEZ IR KONTINENTINIO ŠELFO DELIMITAVIMAS

Pirmiausia pažymėtina, kad IEZ ir kontinentinio šelfo delimitavimas iš esmės yra vieningas. Jau minėjau ankstesnėse dalyse, kad pagrindinis šių erdvių skirtumas yra pakrantės valstybės teisių priskyrimas (pakrantės valstybei automatiškai yra priskiriama 200 jūrmylių IEZ dugnas ir jo gelmės, o į vandens stulpą, esantį virš tokio dugno, valstybė turi atskirai pretenduoti). Dėl šios priežasties 1982 m. konvencijoje yra numatyti atskiri straipsniai, nustatantys šių erdvių delimitavimą. Tačiau būtina pabrėžti, kad šie straipsniai yra analogiški, todėl šių erdvių delimitavimas yra nagrinėjamas vienoje dalyje.

1958 m. Ženevos konvencija dėl kontinentinio šelfo nustato, kad tokiu atveju, kai tas pats kontinentinis šelfas priklauso dviem ar daugiau priešais ar gretimai esančioms valstybėms, kontinentinio šelfo ribos nustatomos pagal tarpusavio sutartis. Jei tokių sutarčių nėra, ir jei kitokia atribojanti linija nėra pateisinama ypatingų aplinkybių, linija, skirianti valstybių kontinentinius šelfus yra vidurinė linija, kurios kiekvienas taškas yra vienodai nutolęs nuo artimiausių bazinių linijų taškų, nuo kurių yra matuojamas kiekvienos iš tų dviejų valstybių teritorinės jūros plotis. Kitaip tariant, jei nėra ypatingų aplinkybių ir valstybės nesutaria dėl kontinentinio šelfo delimitavimo metodo, yra taikomas toks pat metodas, koks taikomas teritorinės jūros delimitavimui.

Tačiau toks kontinentinio šelfo delimitavimo principas evoliucionavo dėl TTT atitinkamų sprendimų ir 1982 m. konvencijoje yra nustatytas kitoks delimitavimo reglamentavimas. 83 (dėl kontinentinio šelfo) ir 74 (dėl IEZ) straipsniai nurodo, kad valstybių, turinčių priešingus arba gretimus krantus, kontinentinis šelfas yra delimituojamas vadovaujantis sutartimi, sudaryta remiantis tarptautinės teisės normomis, nurodytomis

⁴⁸ 2001 m. kovo 16 d. TTT sprendimas byloje dėl jūros erdvių delimitavimo ir teritorinių klausimų (Kataras *versus* Bahreinas) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/ipresscom/ipress2001/ipresscom2001-09bis_qb_20010316.htm

Tarptautinio teisingumo teismo statuto 38 straipsnyje, tam, kad būtų pasiektas teisingas sprendimas (TTT statuto 38 straipsnyje nustatyta, kad Teismas, kuris jam perduotus ginčus turi spręsti vadovaudamasis tarptautine teise, taiko: a) ir bendrąsias, ir specialiąsias tarptautines konvencijas, nustatančias taisykles, kurias aiškiai pripažįsta nesutariančiosios valstybės; b) tarptautinį paprotį kaip įrodymą visuotinės praktikos, pripažintos teisine norma; c) civilizuotų tautų pripažintus bendruosius teisės principus; d) atsižvelgdamas į 59 straipsnio nuostatas (t.y. teismo sprendimas privalomas tik byloje dalyvaujančioms šalims ir tik tai konkrečiai bylai), teismo sprendimus ir skirtingų tautų viešosios teisės aukščiausios kvalifikacijos specialistų doktriną kaip pagalbinę priemonę teisės normoms nustatyti.). Taip pat minėtuose straipsniuose numatyta, kad jei per tam paprastai reikalingą laiką nepavyksta pasiekti jokio susitarimo, suinteresuotos valstybės vadovaujasi XV dalyje numatytais procedūromis (XV dalyje numatytas ginčų sprendimas). Kol dar nėra sudaryta sutartis dėl IEZ ar kontinentinio šelfo, suinteresuotos valstybės, vadovaudamosi tarpusavio supratimo ir bendradarbiavimo dvasia, deda visas pastangas, kad būtų sudaryti praktinio pobūdžio laikini susitarimai ir kad šiuo pereinamuoju laikotarpiu nebūtų sukelta grėsmė ar nebūtų trukdoma galutinei sutarčiai sudaryti. Tokie laikini susitarimai nedaro įtakos galutiniam delimitavimui. Tačiau jei tokia suinteresuotų valstybių sutartis jau galioja, klausimai, susiję su kontinentinio šelfo delimitavimu, yra sprendžiami pagal tokios sutarties nuostatas.

Teismo praktika IEZ bei kontinentinio šelfo delimitavimo klausimu išplėtė kai kurias 1958 m. bei 1982 m. konvencijų nuostatas. Pažymėtina, kad pirmosios konvencijos nuostatas dėl kontinentinio šelfo TTT netgi modifikavo. Tai patvirtina žemiau pateikiami bylų sprendimai.

Bene svarbiausias sprendimas dėl kontinentinio šelfo delimitavimo yra TTT sprendimas, priimtas 1969 m. vasario 20 d. Šiaurės jūros kontinentinio šelfo byloje. Ginčas kilo tarp Vokietijos Federacinės Respublikos (VFR) ir Danijos bei Nyderlandų. VFR buvo sudariusi sutartis su minėtomis valstybėmis dėl kontinentinio šelfo delimitavimo, tačiau kartu su jomis kreipėsi į TTT dėl 1958 m. konvencijos išaiškinimo. VFR kontinentinis šelfas buvo delimituotas taikant lygių atstumų metodą, ko pasekoje VFR teko maža dalis jūros erdvės. Taip atsitiko dėl to, kad brėžiant lygiais atstumais dvi linijas, atribojančias gretimų valstybių kontinentinius šelfus, kai vidurinėsios valstybės krantas yra išgaubtas (kaip yra VFR atveju), pastaroji lieka be didelės kontinentinio šelfo dalies. Tuo tarpu kitų valstybių, šiuo atveju Danijos ir Nyderlandų, kontinentinio šelfo dalis išsiplečia. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad nei Danija, nei Nyderlandai nelaikė VFR kranto konfigūracijos ypatingomis aplinkybėmis, kurios leistų taikyti kitokį kontinentinio šelfo delimitavimo metodą.

Lygių atstumų metodas, anot TTT, aiškiai negali būti identifikuojamas su natūralaus teritorijos tęsinio principu, jei minėto metodo naudojimas įtakoja tai, kad vienos valstybės erdvė uždengs kitos valstybės erdvę, kas yra nesuderinama su kontinentinio šelfo koncepcija.⁴⁹

Pažymėtina, kad kontinentinio šelfo delimitavimo metodas, koks yra numatytas 1958 m. konvencijoje, yra ekspertų kartografijos praktikos analizės, o ne teisinės teorijos rezultatas. Kaip tik 6 straipsnis teikia pirmenybę sutartiniam delimitavimui, be to jame yra numatyta išlyga dėl ypatingų aplinkybių. TTT, atsižvelgdamas į visas aplinkybes, daro išvadą, kad lygių atstumų metodas, nustatant kontinentinį šelfą, nėra pagrindinė taisyklė, taikoma tarptautinėje teisėje. Pats straipsnis neįtakojo bei nesukūrė atitinkamos taisyklės. Be to, neįrodyta, kad valstybės tokį delimitavimo metodą taikė, laikantis būtent konvencijos nuostatų.⁵⁰

Pagrindiniai delimitavimo principai būtų tokie: valstybės turi priimti atitinkamą susitarimą ir tas susitarimas turi būti priimtas, atsižvelgiant į teisingumo principą. Tai reiškia, kad derybos turi būti reikšmingos – nei viena valstybė negali laikytis savo pozicijos, nebandant jos švelninti bei keisti. Taip pat šalys turi atsižvelgti į visas galimas aplinkybes bei taikyti teisingumo principą. Būtent šio nagrinėjamo ginčo atveju lygių atstumų metodas yra nesuderinamas su teisingumo sąvoka. Kiti metodai ar jų kombinacija turėjo būti taikomi, nustatant kontinentinį šelfą.

TTT Šiaurės jūros kontinentinio šelfo byloje pabrėžia, kad delimituojant kontinentinį šelfą, turi būti atsižvelgiama į tokias aplinkybes:

- lygių atstumų metodas, delimituojant kontinentinį šelfą, nėra privalomas;
- nei vienas delimitavimo metodas bet kokiomis aplinkybėmis negali būti privalomas;
- delimitavimas turi būti vykdomas, sudarant susitarimą bei atsižvelgiant į teisingumo principą bei į visas susijusias aplinkybes, kad būtų pasiektas labiausiai tinkamas sprendimas, nepažeidžiantis kontinentinio šelfo sąvokos;
- neturi būti užgožiamos valstybių erdvės;

⁴⁹ 1969 m. vasario 20 d. TTT sprendimas byloje dėl Šiaurės jūros kontinentinio šelfo (VFR *versus* Danija ir Nyderlandai) // Prieiga per internetą: <http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/summaries/icssummary690220.htm>

⁵⁰ 1969 m. vasario 20 d. TTT sprendimas byloje dėl Šiaurės jūros kontinentinio šelfo (VFR *versus* Danija ir Nyderlandai) // Prieiga per internetą: <http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/summaries/icssummary690220.htm>

- jei delimitavimo metu dėl pasirinktų metodų erdvės persidengtų, jos turi būti dalinamos šalims pagal sutartas proporcijas ar po lygiai, išskyrus atvejus, kai šalys susitaria dėl jungtinės jurisdikcijos taikymo, bendro naudojimo bei tyrinėjimų vykdymo;

- derybų metu turi būti įvertinami šalių krantų konfigūracijos, ypatingos aplinkybės, fizinė bei geologinė kontinentinio šelfo struktūra bei jo natūralūs resursai, kontinentinio šelfo ilgis, kiti faktoriai, turintys įtakos kontinentinio šelfo delimitavimui.⁵¹

Taip pat VFR teismo prašė priskirti jai atitinkamą dalį kontinentinio šelfo. Tačiau TTT argumentavo, kad kontinentinis šelfas negali būti priskiriamas valstybėms. Kontinentinis šelfas gali būti tik delimituojamas. O tai reiškia, kad delimitavimo procesas suponuoja tam tikrų sienų atsiradimą tokioje vietovėje, kurią valstybė jau turi.⁵² Kitaip tariant, kontinentinio šelfo priskyrimas prieštarauja pačiai kontinentinio šelfo koncepcijai. Ši erdvė gali būti tik delimituojama valstybių sutarimu, o ne priskiriama.

1984 m. spalio 12 d. sprendime byloje dėl Golfo įlankos (*JAV versus Kanada*) TTT pažymi, kad, atsižvelgiant į tai, jog kontinentinis šelfas yra delimituojamas, sudarant sutartis, valstybės pirmiausia turi pradėti derybas ir siekti, kad jų rezultatas būtų konkrečios sutarties pasirašymas. Taip pat valstybės turi įvertinti visus šalių pateiktus argumentus bei nustatyti tokią ribą, skiriančią kontinentinius šelfus, kuri būtų teisinga, nepaisant to, koks delimitavimo metodas yra pasirinktas. Valstybėms nesudarius susitarimo, kontinentinis šelfas delimituojamas, taikant teisingumo principą.

Taip pat minėtoje byloje TTT teigia, kad delimitavimo neįmanoma kodifikuoti, kadangi kiekvienu ginčo atveju nustatant jūros erdves yra taikomi skirtingi principai. TTT pateikia galimą principų sąrašą, tačiau pažymi, kad jis nėra išsamus ir galutinis, kadangi delimitavimo procesas priklauso nuo konkretaus atvejo – skirtingoms valstybėms bus taikomi skirtingi principai. Žinoma, kai kuriuos delimitavimo metodus lengva taikyti, todėl praktikoje jie pasitaiko dažniau, tačiau tai nesuteikia jiems prioriteto prieš kitus galimus taikyti delimitavimui metodus. Metodų tinkamumas nustatomas pagal konkrečią situaciją, atsižvelgiant į aplinkybes. Bet TTT primena, kad visose situacijose turi būti taikomas teisingumo principas.

Bet koks jūros erdvių delimitavimas turi remtis tokiais principais:

⁵¹ 1969 m. vasario 20 d. TTT sprendimas byloje dėl Šiaurės jūros kontinentinio šelfo (*VFR versus Danija ir Nyderlandai*) // Prieiga per internetą: <http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/summaries/icssummary690220.htm>

⁵² 1969 m. vasario 20 d. TTT sprendimas byloje dėl Šiaurės jūros kontinentinio šelfo (*VFR versus Danija ir Nyderlandai*) // Prieiga per internetą: <http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/summaries/icssummary690220.htm>

1. Bet koks jūros erdvių delimitavimas negali būti vykdomas tik vienos valstybės. Siekiant nustatyti jūros erdves, turi būti vykdomos derybos, kurių metu būtų išreikšta šalių gera valia ir tikslas pasiekti kompromisą. Tačiau tokiu atveju, kai derybų metu negalima pasiekti susitarimo, ginčas turi būti perduotas spresti kompetentingai institucijai.

2. Bet kokių delimitavimo atveju turi būti taikomas teisingumo principas ir toks delimitavimo metodas, kuris, atsižvelgiant į geografinę krantų konfigūraciją bei kitas aplinkybes, užtikrintų teisingą rezultatą.

Minėtoje byloje TTT pažymi, kad pirmą kartą yra iškelta vieningos linijos koncepcija, reiškianti, kad kontinentinis šelfas ir IEZ yra atribojami, nustatant vieningą liniją, bendrą abiemis minėtoms jūros erdvėms.⁵³ Valstybės turi galimybę nustatyti vieningą liniją, kadangi ir kontinentinis šelfas, ir IEZ yra delimituojama vadovaujantis tais pačiais principais. Tačiau delimituojant kontinentinį šelfą ir žvejybos zoną vieningos linijos principas turi būti naudojamas atsargiai, kadangi šios zonos yra nustatomos skirtingais metodais.⁵⁴ Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuva kartu su kaimyninėmis valstybėmis savo kontinentinį šelfą ir IEZ nustatė taip pat taikydama minėtą vieningos linijos principą.

1978 m. Egėjo jūros kontinentinio šelfo bylos sprendime TTT pažymėjo, kad ginčas turi būti sprendžiamas, vadovaujantis tuo metu galiojusia tarptautine teise. Tai reiškia, kad TTT turi atkreipti dėmesį į tai, kad yra pasikeitusios taisyklės, nustatančios kontinentinio šelfo naudojimą bei tyrinėjimą. Taip pat TTT pažymi, kad bet koks ribos nustatymas reiškia valstybių teisių į atitinkamas teritorijas nustatymą. TTT dar kartą pabrėžia, kad kontinentinis šelfas toks teisinis terminas, kuriam taikomas principas „žemė valdo jūrą“. Tai reiškia, kad kontinentinis šelfas yra priskiriamas pakrantės valstybės jurisdikcijai.⁵⁵

Vėlesniuose sprendimuose TTT pasisako dėl lygių atstumų metodo taikymo – analogiškai teritorinės jūros delimitavimui, pirmiausia turi būti nustatyta linija, kuri, atsižvelgiant į aplinkybes yra koreguojama.⁵⁶

Atkreiptinas dėmesys, kad tokiu atveju, kai valstybės negali susitarti, jos turi teisę kreiptis į TTT dėl ginčo sprendimo. Pažymėtina, kad TTT ne visais atvejais gali priimti sprendimą dėl jūros erdvių delimitavimo tarp ginčo šalių. TTT konstatuoja 2002 m. spalio 10

⁵³ 1984 m. spalio 12 d. TTT sprendimas byloje dėl Meino įlankos delimitavimo (*Kanada versus JAV*) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/icasess/icigm/icigm_ijudgment/icigm_ijudgment_19841012.pdf

⁵⁴ 1993 m. birželio 14 d. TTT sprendimas byloje dėl jūros erdvių delimitavimo (*Danija versus Norvegija*) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/icasess/igjm/igjm_ijudgments/igjm_ijudgment_19930614.pdf

⁵⁵ 1978 m. gruodžio 19 d. TTT sprendimas byloje dėl Egėjo jūros kontinentinio šelfo (*Graikija versus Turkija*) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/icasess/igt/igt_ijudgment/igt_ijudgment_toc.htm

d. TTT sprendime byloje Kamerūnas *versus* Nigerija, kad sprendimą dėl jūros erdvių delimitavimo jis gali priimti tik tokiu atveju, kai jis neįtakoja trečiųjų šalių, kurios nėra teismo dalyvės.⁵⁷ Tai reiškia, kad TTT sprendimas negali sukelti jokių tiesioginių ar netiesioginių pasekmių trečiosioms šalims, todėl TTT, nustatydamas bet kokias ribas turi atsižvelgti į šią aplinkybę.

⁵⁶ 2002 m. spalio 10 d. TTT sprendimas byloje Kamerūnas *versus* Nigerija, TTT sprendimas byloje Kataras *versus* Bahreinas

⁵⁷ 2002 m. spalio 10 d. TTT sprendimas byloje dėl sausumos ir jūros sienų delimitavimo (Kamerūnas *versus* Nigerija) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/ipresscom/ipress2002/ipresscom2002-26bis_cn_20021010.htm

3. LIETUVOS IR KAIMYNIŲ VALSTYBIŲ DERYBOS DĖL JŪROS ERDVIŲ DELIMITAVIMO

3.1. JŪROS ERDVIŲ DELIMITAVIMO EIGA SU RUSIJOS FEDERACIJA

3.1.1. DERYBŲ EIGA

Pirmiausia trumpai aptarsiu derybų eigą, atsižvelgiant į chronologinę tvarką, o sekančioje dalyje išskirsiu pagrindinius derybų objektus, t.y. probleminius klausimus, kurie sukėlė daugiausia diskusijų derybų metu.

1991 m. gruodžio 16 d. buvo sudarytos LR ir RF Kaliningrado srities komisijos sienai delimituoti ir demarkuoti. Įvyko keturi šių komisijų susitikimai, tačiau 1992 m. gegužės 25 d. RF valstybinės derybų delegacijos su LR vadovas V. Isakovas spaudos konferencijoje pasakė, kad RF Kaliningrado srities administracija neturėjo įgaliojimų vesti derybas su LR dėl sienos delimitacijos ir demarkacijos.⁵⁸

Pagal 1969 m. Vienos konvenciją dėl sutarčių teisės 7 straipsnį, atstovauti valstybę gali tik asmuo, turintis tinkamus įgaliojimus.⁵⁹ Kadangi šiuo atveju RF Kaliningrado srities komisija sienai delimituoti ir demarkuoti tokių įgaliojimų neturėjo, tai visi sprendimai, kurie buvo priimti pirmųjų derybų susitikimuose neturėjo teisinės galios.

Dėl šios priežasties aš nevardinsiu, to, kas buvo nuspręsta vykusių keturių susitikimų metu, tačiau svarbu pažymėti, jog susitikimų protokolai yra akivaizdus įrodymas, kad iniciatyvą derėtis dėl sienos delimitavimo rodė Lietuva. Tai reiškia, kad vos tik pasirašius 1991 liepos 29 d. tarpvalstybinių santykių pagrindų sutartį ir RF Kaliningrado srities bendradarbiavimo susitarimą su RF, Lietuva ėmėsi iniciatyvos vykdyti vieną iš juose minimų punktų – nustatyti tikslią valstybės sienos padėtį. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad derybų nutraukimas buvo RF taktinis žingsnis derybų procese, nes jau buvo pasiekti kai kurie susitarimai, naudingi Lietuvai, kurių RF negalėjo su minėta delegacija revizuoti.

1993 m. vasario 26 d. RF Vyriausybė priėmė nutarimą, kuriuo įgaliojo RF delegaciją derėtis valstybės sienos tarp LR ir RF klausimu. 1993 m. kovo 25 d. LR Vyriausybė priėmė nutarimą dėl valstybinės komisijos LR sienai delimituoti ir demarkuoti

⁵⁸ LR URM NVS skyriaus pranešimas dėl "LR ir RF Kaliningrado srities derybų dėl sienos delimitacijos ir demarkacijos eigos" // LR URM VSG archyvas, 1993. – P. 9-10

⁵⁹ Vadapalas V. Tarptautinė teisė: bendroji dalis. – Vilnius: Eugrimas, 1998. – P. 134-135

bei ekonominei zonai Baltijos jūroje nustatyti sudarymo.⁶⁰ Taip buvo suteiktas tinkamas pagrindas derybų pradžiai.

Abiejų šalių delegacijos derybas atnaujino 1993 m. liepos 9 d. Derybos dėl valstybės sienos su RF nustatymo vyko ketverius metus. Įvyko 17 derybų susitikimų tarp LR ir RF valstybinių komisijų valstybės sienai delimituoti. Taip pat 11 kartų buvo posėdžiaujama, esant nepilnos sudėties komisijoms, įvyko daug susitikimų tarp abiejų šalių komisijų ekspertų (t.y. ekspertų (specialistų) lygio susitikimai).⁶¹

Jau pirmojo susitikimo metu abiejų šalių komisijos susitarė, kad, remiantis 1991 m. liepos 29 d. sutartimi dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų ir susitarimu tarp LR ir RF dėl Kaliningrado srities ekonominio ir socialinio – kultūrinio vystymo, siena turi būti nustatoma ne su Kaliningrado sritimi, bet su Rusijos Federacija.⁶² Kitaip tariant, buvo nustatyti tinkami derybų subjektai, t.y. valstybės, o ne jų dalys, kurie derėsis dėl sienos nustatymo, ir tuo pačiu dar kartą patvirtinta, kad Kaliningrado sritis priklauso Rusijos Federacijai.

Antrame susitikime LR ir RF komisijos susitarė, kad, nustatant sieną, bus remiamasi tuo metu egzistavusia administracine siena. Abi šalys apsikeitė sausumos sienos aprašo projektais.⁶³ Sienos aprašas yra pridedamas prie sutarties kaip neatskiriama jos dalis. RF ir LR derybų dėl valstybės sienos nustatymo metu sausumos sienos aprašas buvo nuolat koreguojamas, tikslinamas, atsižvelgiant į abiejų šalių komisijų sprendimus, kartais daromi tik redakcinio pobūdžio pakeitimai.

LR komisija 1993 m. gruodžio 25 d. įteikė RF komisijai sutarties dėl valstybinės sienos tarp LR ir RF projektą. Rusija šios sutarties projektą įteikė LR delegacijai 1994 m. gegužės 26 d.⁶⁴ Šie projektai visų derybų metu taip pat buvo derinami. Iš esmės projektai skyrėsi tuo, kad RF savajame buvo įtraukusi nuostatą dėl laisvo RF laivų plaukiojimo Nemunu nuo deltos iki Kuršių marių, išeinant į Baltijos jūrą. Vėliau šios nuostatos RF komisija atsisakė (plačiau apie tai žiūrėti sekančioje dalyje).

Penktame susitikime RF delegacija pareiškė, kad sutarties dėl valstybinės sienos tarp LR ir RF ir sienos aprašo projektai jau yra derinami su atsakingomis institucijomis, tačiau įpusėjus deryboms, t.y. 7 – 8 susitikimų metu, buvo pradėti revizuoti ankstesni susitarimai, užfiksuoti protokoluose, kas sukėlė Lietuvos delegacijos pasipiktinimą. Buvo

⁶⁰ LR URM NVS skyriaus pranešimas dėl "LR ir RF Kaliningrado srities derybų dėl sienos delimitacijos ir demarkacijos eigos" // LR URM VSG archyvas, 1993. – P. 9-10

⁶¹ R. Šidlausko 1997 spalio 27 d. tarnybinis raštas "Dėl Lietuvos ir Rusijos sutarčių" // LR URM VSG archyvas, 1997. – P. 192

⁶² LR ir RF komisijų protokolai Nr. 1 // LR URM VSG archyvas, 1993. – P. 125-127

⁶³ LR ir RF komisijų protokolai Nr. 2 // LR URM VSG archyvas, 1993. – P. 136-137

⁶⁴ P. Zapolskas "Dėl LR ir RF valstybės sienos nustatymo" // LR URM VSG archyvas, 1994. – P. 111-113

manoma, kad Rusija keičia savo derybines pozicijas, stengiasi anuliuoti pirmuosius susitarimus ir pan.⁶⁵ Tačiau reikia pastebėti, kad revizavimo „politikos“ RF laikėsi ir kitose Baltijos šalių derybose dėl sienų nustatymo. 1995 m. spalio 31 d. gautoje atmintinėje sakoma, kad derybose su Estija RF pusė kartais grįžta atgal prie jau suderintų ir protokoluose užfiksuotų nuostatų, argumentuodama tuo, kad RF žinybos, jas išnagrinėję, pateikė kitokius pasiūlymus.⁶⁶ Panašiai RF elgėsi ir derybose su Latvija.

Viena iš galimų priežasčių, lėmusių tokius RF veiksmus, buvo ta, kad Rusijos diplomatai, nežinodami tikslų savo šalies pozicijų, bandė „tempti laiką“. Įvairių sprendimų derinimas tarp Rusijos institucijų užtrunką ilgą laiką, o vieningos derybinės pozicijos nebuvimas lemia tai, kad derybininkai turi imtis kokių nors veiksmų. Tačiau labiausiai tikėtina priežastis yra – politinės valios nebuvimas. Kitaip tariant, 1995 m. pabaigoje pastebimas RF pusės pasyvumas atsirado dėl to, kad pačioje Rusijoje nebuvo suformuota politinė valia ir noras susitarti su LR (ir kitomis Baltijos valstybėmis) dėl sienų. Ta valia atsirado prieš LR Seimo rinkimus, kai akivaizdžiai matėsi, kad LR kairiosios politinės jėgos neišlaikys valdžios savo rankose – Rusija, stengdamasi kuo greičiau užbaigti derybas dėl sienos nustatymo, norėjo parodyti, kad remia Lietuvos kairės pakraipos partijas.

Taigi, 1996 m. pabaigoje – 1997 m. pradžioje įvyko taip vadinamasis lūžis – derybų eiga staiga įsibėgėjo, LR ir RF komisijos suderino visus reikalingus dokumentus, išsprendė probleminius klausimus, o 1997 m. pabaigoje LR ir RF prezidentai pasirašė atitinkamas sutartis.

Paskutiniame derybų susitikime LR ir RF valstybinių komisijų pirmininkai parafavo tokius dokumentus:

1. LR ir RF sutarties „Dėl Lietuvos ir Rusijos valstybės sienos“ projektą;
 - 1.1. LR ir RF valstybės sienos linijos aprašo projektą;
 - 1.2. Žemėlapių projektus, kuriuose pažymėta valstybės siena (18 lapų);
2. LR ir RF sutarties „Dėl išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje“ projektą;
 - 2.1. Žemėlapių projektus, kuriuose pažymėta linija, atribojanti išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ribas Baltijos jūroje (2 lapai)
3. Notos dėl dalies Vištyčio ežero nuomos Lietuvos Respublikai projektą.⁶⁷

⁶⁵ E. Grabažis „Dėl valstybinės sienos su RF“ // LR URM VSG archyvas, 1995. – P. 58

⁶⁶ R. Kozyrovičiaus 1995 spalio 31 d. atmintinė „Dėl susitikimo su Estijos ambasadoriumi M. Helme“ // LR URM VSG archyvas, 1995. – P. 75-77

⁶⁷ LR ir RF komisijų protokolai Nr. 17 // LR URM VSG archyvas, 1997. – P. 178-180

Šiuos dokumentus 1997 m. spalio 24 d. Maskvoje pasirašė LR prezidentas A. M. Brazauskas ir RF prezidentas B. Jelcinas ir pateikė ratifikavimo procedūrai.

Taip pat reikia pažymėti tai, kad Lietuvos ir Rusijos valstybės sienos linija pradedama brėžti nuo taško, kuriame kertasi 3 valstybių sienos – Lietuvos, Rusijos ir Lenkijos. Sienos linija brėžiama iki RF ir LR teritorinių jūrų išorinių ribų sankirtos Baltijos jūroje taško pagal LR ir RF valstybės sienos linijos aprašymą. Lietuvos, Rusijos ir Lenkijos sienų sankirtos taško tiksli vieta turi būti nustatoma atskiru dokumentu – trišaliu susitarimu, kuris buvo pradėtas svarstyti Lietuvos ir Rusijos derybininkų 1997 m. gruodžio 19 d.⁶⁸

To paties susitikimo metu buvo pradėtas rengti ir susitarimas dėl Lietuvos – Rusijos – Švedijos išskirtinių ekonominių zonų bei kontinentinio šelfo ribų sankirtos taško, kuris žymį kontinentinio šelfo ir išskirtinės ekonominės zonos ribas.⁶⁹

3.1.2. JŪROS ERDVIŲ DELIMITAVIMAS

3.1.2.1. KURŠIŲ NERIJA IR KURŠIŲ MARIOS

Pirmuose susitikimuose LR ir RF komisijos susitarė, kad sausumos siena Kuršių nerijoje eis taip, kaip buvusi administracinė siena, kuri atitinka 1928 m. Lietuvos ir Vokietijos sieną. Šiek tiek vėliau komisijos tiksliau nustatė sienos liniją Nemuno deltoje upėje Tiesioji – „siena eina per tašką, kur Tiesioji upė įteka į Kuršių marias. Šis taškas yra tiesios, labiausiai į Kuršių marias įsikišusius Tiesiosios upės krantus jungiančios linijos ir šios upės talvego sankirta.“⁷⁰

Tačiau įpusėjus deryboms RF delegacija pateikė 1963 m. žemėlapi, pasirašytą LTSR Aukščiausios Tarybos ir Kaliningrado srities atstovų, kuriame siena Kuršių nerijoje yra pakeista, t.y. sausumos taškas prie Baltijos jūros kranto yra pasislinkęs į Lietuvos pusę, o taškas prie Kuršių marių – į Kaliningrado pusę.⁷¹ Toks siūlomas sausumos sienos Kuršių nerijoje pakitimas buvo palankus Rusijai atribojant teritorinę jūrą ir nustatant ekonominę zoną Baltijos jūroje.

⁶⁸ E. Grabažio 1998 m. vasario 11 d. pažyma „Lietuvos Respublikos valstybės sienos, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo delimitavimas bei demarkavimas: dabartinė padėtis“ // LR URM VSG archyvas, 1998. – P. 68-70

⁶⁹ Ibid., P. 68-70

⁷⁰ LR ir RF komisijų protokolas Nr. 3 // LR URM VSG archyvas, 1993. – P. 181-187

Lietuvos delegacija nurodė, kad šis pasirašytas žemėlapis, kuris iš esmės sutapo su administracine linija, išskyrus kai kuriuos ruožus (Vištyčio ežerą, Tiesiosios upės žiotis), neturi juridinio pagrindimo. Srities atstovai pagal to meto įstatymus neturėjo teisės keisti sienos. Antra vertus, LR komisijos nuomone, kituose oficialiuose žemėlapiuose tokio pobūdžio sienos pakeitimai nenurodomi.⁷² Todėl buvo dar kartą patvirtinta, kad siena Kuršių nerijoje atitiks 1991 m. egzistavusią administracinę sieną.⁷³

Šiek tiek vėliau nuspręsta patikslinti šio taško vietą, sudarant naujus žemėlapius. Nesutarimas dėl taško vietos atsirado dėl to, kad Rusijos pusė, remdamasi 50 metų senumo M 1:50 000 karinių žemėlapių informacija (neatsižvelgiant į pokyčius Nemuno deltoje) teigė, jog Tiesiojoje upėje minėtas taškas yra 890 m. atstumu nuo Kuršių marių. Tuo tarpu TSRS Vyriausios geodezijos ir kartografijos valdyba 1985 m. išleido žemėlapi M 1:10000, kuriame sienos linija upėje Tiesioji paženklinta jos viduriu iki susikirtimo su Kuršių mariomis, kuriuo vadovavosi Lietuvos komisija. Jeigu siena būtų išvesta Tiesiosios upės krantu, tai suteiktų Rusijai kontroliuoti apie 60 % Nemuno vandens debito bei pagrindines žuvų nerštavietes Nemuno deltoje. Tai keltų nuolatinę žalą grėsmę laivininkystei, žuvininkystei, ekologijai ir turizmui.⁷⁴

Suderinus žemėlapius, buvo grįžta prie pirmųjų LR derybinės komisijos siūlymų. Galutinėje sutartyje, pagal LR ir RF valstybės sienos linijos aprašymą, aukščiau minėtas taškas yra pažymėtas 15 numeriu ir jo vieta – Tiesiosios upės žiotyse, šalia kranto vedlinės ženklų, ten, kur statmuo, išvestas iš pratakos, esančios tarp bevardės salos ir Briedžių – Elenos gurgždo salos, pradžios vidurio, kerta Tiesiosios upės farvaterio vidurio liniją (žr. 2 ir 8 priedus).

⁷¹ LR ir RF komisijų protokolas Nr. 7 // LR URM VSG archyvas, 1994. – P. 130-132

⁷² Ibid., P. 130-132

⁷³ E. Grabažio 1995 m. gegužės 26 d pažyma “Dėl derybų eigos dėl valstybinės sienos tarp LR ir RF” // LR URM VSG archyvas, 1995. – P. 56-57

⁷⁴ 1996 m. gruodžio 4 d. LR URM NVS pranešimas “Dėl derybų su Rusija dėl Lietuvos – Rusijos valstybinės sienos delimitavimo” // LR URM VSG archyvas, 1996. – P. 19-20

3.1.2.2. TERITORINĖ JŪRA IR IŠSKIRTINĖ EKONOMINĖ ZONA BEI KONTINENTINIS ŠELFAS

Lietuva ir Rusija yra prisijungusios prie 1958 m. balandžio 28 d. Ženevos konvencijos dėl teritorinės jūros ir gretutinės zonos. Abiejų šalių komisijos derybų metu rėmėsi ir 1982 m. gruodžio 10 d. konvencija (ji įsigaliojo tik 1994 m., Rusija prisijungė prie jos 1997 m. kovo 12 d.; Lietuvos delegacija laikėsi 1995 m. LR Seimo rezoliucijos, kurioje nurodyta derybų metu, siekiant išvengti nesklandumų, remtis šia konvencija; LR ratifikavo tik 2003 m. rugsėjo 9 d.), taip pat šiuolaikine tarptautinės jūrų teisės doktrina, visuotinai priimtina tarptautine praktika, sprendžiant delimitavimo klausimus.

Nuo pat derybų pradžios Lietuvos delegacija reikalavo, kad teritorinės jūros atribojimo klausimai būtų sprendžiami kartu su ekonominės zonos Baltijos jūroje nustatymu. Iš pradžių RF su tokiu reikalavimu nesutiko, nurodydama, kad pirmiausia reikia išspręsti teritorinės jūros klausimus, tačiau įpusėjus deryboms pritarė LR delegacijos nuomonei.⁷⁵ Taigi, teritorinės jūros nustatymo, IEZ ir kontinentinio šelfo atribojimo klausimai buvo sprendžiami kompleksiskai. Reikėjo tik suderinti metodus, kuriais remiantis buvo delimituojamos jūros erdvės.

LR komisija, remdamasi 1958 m. konvencijos 12 straipsnio pastraipa dėl ypatingų aplinkybių, siūlė sieną teritorinėje jūroje praveisti kaip Kuršių nerijos sausumos sienos, buvusios tuo metu, tęsinį – Baltijos jūros kranto konfiguracija ir Kuršių nerijos ypatinga geografinė forma leidžia sieną praveisti tokiu principu. IEZ ir kontinentinį šelfą buvo siūloma delimituoti, perpus padalinus šalių jūrines erdves, statmenas bendroms šalių krantų kryptims (pagal pusiaukampinę).⁷⁶

RF delegacija visų derybų metu laikėsi nuomonės, kad delimituojant teritorinę jūrą, IEZ ir kontinentinį šelfą, reikia vadovautis vidurinėsios linijos principu kaip rekomenduojama 1982 m. konvencijos 5 ir 15 straipsniuose.

Toks Rusijos siūlymas nepriimtinas Lietuvai, nes jis, atsižvelgiant į nenaudingą Kuršių nerijos ir Baltijos jūros kranto konfiguraciją, apsunkintų Lietuvos ekonominės zonos priėjimą prie ŠK ekonominės zonos. Taip pat, laikantis vidurinėsios linijos principo atribojant teritorinę jūrą ir nustatant ekonominę zoną, naftos telkinys D-6, esantis už

⁷⁵ LR ir RF komisijų protokolai Nr. 6 // LR URM VSG archyvas, 1994. – P. 127-129

⁷⁶ P. Zapolskas “Dėl LR ir RF valstybės sienos nustatymo” // LR URM VSG archyvas, 1994. – P. 111-113

teritorinės jūros ribų bei pagrindiniai žuviniais rajonai atitektų Rusijai.⁷⁷ Pagal tarptautinę jūrų teisę lygių atstumų principo šalys nelaiko vyraujančiu ir lemiamu, kadangi jis ne visada sutinka su teisingumo principu.⁷⁸

Įpusėjus deryboms, šalys susitarė atsižvelgti į viena kitos jūrinių erdvių „neužgožimo“ principą, kad išliktų galimybė išeiti į priešais esančios trečiosios šalies ekonominę zoną.⁷⁹

1996 m. gruodžio 26 d. LR ir RF atstovų darbiniam susitikime, Lietuvos atstovai pranešė RF delegacijai: „1) jeigu Rusija sutiktų su tokia valstybės sienos linija, Lietuva atsisakytų savo reikalavimo nustatyti teritorinės jūros sieną sausumos sienos tęsiniu iki 3 jūrmylių taško Baltijos jūroje bei nekeltų bendro D-6 naftos telkinio eksploatacijos klausimo, o siūlytų teritorinės jūros sieną nustatyti lygių minimalių atstumų metodu iki taško, esančio už 12 jūrmylių nuo Baltijos jūros kranto; 2) išskirtinę ekonominę zoną ir kontinentinį šelfą minėtu atveju Lietuva siūlytų atriboti tiesia linija, einančia iš paskutinio teritorinės jūros sienos taško į tokį tašką ant Švedijos ekonominės zonos išorinės ribos, kad Rusijai atitektų 4 jūrmylės Rusijos – Švedijos išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo delimitacijos linijos.“⁸⁰

Galiausiai RF ir LR delegacijos nutarė teritorinių jūrų išorinių ribų sankirtos taško koordinates apskaičiuoti, pritaikant lygių atstumų (angl. equidistance) metodą, o išskirtinę ekonominę zoną ir kontinentinį šelfą atriboti pagal 1982 m. konvencijos nuostatas, taikant kelis jūrų delimitavimo metodus. Tokiu būdu Lietuvos jūrinės zonos nebus Rusijos „užgožtos“ nuo Švedijos akvatorijų.⁸¹ Tikslias jūros erdvių atribojimo koordinates galima rasti 2 ir 3 prieduose, o 9 priede linija yra pažymėta žemėlapyje.

Taip pat LR ir RF susitarė dvišaliais susitarimais spręsti visus klausimus, susijusius su aplinkybėmis, kai jūros delimitavimo riba kirs naftos ar dujų telkinius.

Vertinant vykusias darybas, darytina išvada, kad abi valstybės grindė savo pozicijas tarptautinės teisės normomis. Pagrindinis ginčo dalykas buvo taikytinų delimitavimo metodų pasirinkimas. Delimituojant teritorinę jūrą LR siūlė naudoti tokį delimitavimo principą, kuris nėra nurodytas konvencijose kaip teritorinės jūros delimitavimo metodas. Tokią galimybę

⁷⁷ E. Grabažio 1995 m. gegužės 26 d. pažyma „Dėl derybų eigos dėl valstybinės sienos tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos“ // LR URM VSG archyvas, 1995. – P. 56-57

⁷⁸ V. Vadapalo 1995 m. sausio 23 d. pažyma „Dėl derybų dėl sienų su Rusija“ // LR URM VSG archyvas, 1995. – P. 1-5

⁷⁹ E. Grabažio 1995 m. gegužės 29 d. pažyma „Dėl valstybinės sienos nustatymo eigos derybose su Rusijos, Baltarusijos ir Lenkijos atstovais“ // LR URM VSG archyvas, 1995. – P. 59-60

⁸⁰ M. Jablonskio 1997 sausio 20 d. atmintinė // LR URM VSG archyvas, 1997. – P. 7-8

⁸¹ R. Šidlausko 1997 spalio 27 d. tarnybinis raštas „Dėl Lietuvos ir Rusijos sutarčių“ // LR URM VSG archyvas, 1997. – P. 192

konvencijos suteikia, jei valstybė pagrindžia ypatingas aplinkybes. Tuo tarpu RF nesutiko, kad tokios aplinkybės egzistuoja, ir ji siūlė teritorinę jūrą delimituoti griežtai pagal konvencijas, t.y. taikant vidurio linijos metodą.

Delimituojant IEZ ir kontinentinį šelfą, LR rėmėsi 1982 m. konvencijoje įtvirtintu teisingumo principu (konvencija suteikia galimybę delimituoti IEZ ir kontinentinį šelfą tokiu metodu, kad valstybės neužgožtų viena kitos erdvių), tuo tarpu RF grindė savo pozicijas 1958 m. konvencija, kurioje yra nurodomas kontinentinio šelfo delimitavimo metodas. Tokiu būdu RF ignoravo TTT praktiką, kurioje įtvirtinta, kad 1958 m. konvencijoje nurodytas vidurio linijos metodas nėra privalomas delimituojant kontinentinį šelfą ir nustatant šios erdvės ribas reikia atsižvelgti į teisingumo principą.

Derybos baigėsi sutarimu, kad teritorinė jūra bus delimituojama pagal 1982 m. konvencijos 15 straipsnį (pagal vidurinės linijos metodą), o kontinentinis šelfas ir IEZ pagal tos pačios konvencijos 74 ir 83 straipsnius (atsižvelgiant į teisingumo principą).

3.2. JŪROS ERDVIŲ DELIMITAVIMO EIGA SU LATVIJOS RESPUBLIKA

3.2.1. DERYBŲ EIGA

Derybos su LV dėl sutarties tarp LR ir LV dėl valstybinės sienos nustatymo suderinimo buvo trumpos ir nesudėtingos. Jau 1992 m. birželio 16 d. buvo parengtas atitinkamas sutarties projektas. 1993 m. birželio 29 d. pasirašyta sutartis tarp LR ir LV dėl valstybės sienos atstatymo. Susitarta atstatyti iki 1940 m. birželio 15 d. nustatytą sieną, remiantis 1921 m. gegužės 14 d. „Konvencija nustatyti sienoms tarp LR ir LV vietose ir sutvarkyti pasienio gyventojų teisėms ir sienos perkirstojo nejudinamo turto padėčiai“ ir 1930 m. birželio 30 d. „Deklaracija tarp LR ir LV dėl galutinio sienos nustatymo“. Taigi, pradedami sausumos sienos redemarkavimo darbai. Pažymėtina, kad sutarties 8 straipsnyje numatyta, jog Valstybės sienos dalis jūroje nustatoma atskira sutartimi. Taip pat minėta sutartimi sudaryta Mišri komisija valstybinei sienai atstatyti.

LV ir LR mišrioji komisija valstybės sienai tarp LR ir LV atstatyti, darbą pradėjusi 1993 m. rugsėjo 29 d., posėdžiavo 33 kartus. Paskutinis posėdis 2000 m. gruodžio 28 d.

Jau antrame Mišrios komisijos posėdyje, kuris įvyko 1993 m. lapkričio 3 d. Rygoje, buvo nagrinėjami jūros sienos klausimas – svarstomas Valstybinės sienos jūroje projektas,

nagrinėjami įvairūs delimitavimo variantai. Tačiau 1993 m. lapkričio 29 d. susitikime Mažeikiuose Latvijos pusė informavo, kad LV komisija neturi įgaliojimų spręsti sienos klausimų jūroje, bet jie neoficialiai rengia sienos jūroje projektus. Nepaisant to vyko neoficialūs susitikimai, kurių metu buvo svarstomi įvairūs pasiūlymai dėl sienos jūroje nustatymo. Kitaip tariant, LR buvo suinteresuota, kad sutartis dėl jūros sienų delimitavimo būtų suderinta ir pasirašyta kuo greičiau. LV vilkino derybas, ieškodama jai parankių sprendimų. Dėl šių priežasčių LR delegacijos atstovai siūlė Vyriausybei priimti politinį sprendimą kartu su LV atitinkamais atstovais, kaip turi būti nustatoma IEZ.

Beveik po metų, 1994 balandžio 14 d., Latvijos ambasada Vilniuje pranešė, kad LV ministrų kabinetas patvirtino Latvijos delegaciją jūros delimitavimo sutarties su LR ruošimui.⁸² Susitikimai tarp LV ir LR pusės vėl prasidėjo (iki to laiko neįvyko nei vienas darbinis susitikimas – apie jūros sienos nustatymą kalbama tik premjerų susitikimuose). Kuomet LV delegacijai buvo suteikti reikiami įgaliojimai, vėl prasidėjo derybiniai susitikimai, kurių metu LV ir LR derybininkai niekaip negalėjo rasti kompromisinio varianto. Sutarta, kad sprendimą dėl sienos nustatymo turi priimti abiejų šalių premjerai.⁸³

1994 m. sausio 10 d. Nicos (Latvija) susitikime LV ir LR ministrai pirmininkai sutarė, kad jūros delimitavimo riba gali būti nustatyta pagal sausumos sienos kryptį ir besitęstų 3, 6 ar 12 jūrmylių, o nustačius konkretų tašką Baltijos jūroje, linija pakryptų pagal geografinę paralelę ir nusitęstų iki ŠK ekonominės zonos. Toks susitarimas LR buvo palankus, tačiau LV delegacija jo nepaisė (plačiau – sekančioje dalyje).

1994 m. balandžio 18 d. Bauskėje susitiko abiejų šalių delegacijos ir sutarė, kad teritorinės jūros riba bus nustatyta lygių atstumų metodu 12 jūrmylių pločio. Pozicijos išsiskyrė dėl ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ribų nustatymo.

1994 m. gegužės 5 d. delegacijos susitarė dėl geografinių koordinatų sistemos, patvirtino dviejų taškų koordinates (kranto linijos ir taškas Baltijos jūroje, nutolęs 12 jūrmylių nuo pirmojo taško). Daugiau susitarimų derybininkai nesugebėjo priimti, todėl derybos liko įstrigusios. LV ambasadorius Lietuvoje A. Sarkanis 1994 m. lapkričio 29 d. vykusiame susitikime netgi užsiminė, kad klausimą galima būtų išspręsti tik dviem būdais – susitariant premjerams, arba tarptautinio arbitražo keliu. Pastarasis būtų naudingas vyriausybėms – joms nereiktų prisiimti atsakomybės, tačiau labai nukentėtų abiejų šalių prestižas. O derybinėms grupėms nėra ko susitikinėti, nes pozicijos yra labai aiškiai

⁸² LR delegacijos sudėtis ir įgaliojimai patvirtinti 1993 m. kovo 25 d. vyriausybės nutarimu

⁸³ LR URM 1994 m. birželio 1 d. raštas // LR URM VSG archyvas, 1994. P. 40-41

išdėstytos.⁸⁴ Kitaip tariant, abi šalys laikėsi savo pozicijų, neketindamos nusileisti, ieškoti kompromisinių sprendimų, todėl derybininkai nustojo rengti susitikimus.

Tuo metu LR nuolat susitikinėjo su užsienio ekspertais, kurie, remdamiesi, jūsų delimitavimo teisės doktrina ir šiuolaikine tarptautine praktika, vis papildydavo LR argumentus dėl jūros ribų nustatymo naujais aspektais, tuo pačiu patvirtindami visišką LR intereso pagrįstumą.⁸⁵

1997 m. kovo 13 d. susitikime Rygoje buvo pasirašytas protokolas tarp LR ir LV delegacijų. Dar kartą susitarta atnaujinti derybas, remiantis principu *tabula rasa*. Taip pat susitarta derėtis, remiantis 1982 m. konvencija, tarptautinėmis sutartimis tarp LR ir LV, bei tarptautine praktika (teismų sprendimais, arbitrų sprendimais). Šis susitikimas laikomas tam tikru poslinkiu derybose, kurios buvo „išalusios“.⁸⁶ Tačiau nuo balandžio mėn. derybos vėl buvo įstrigusios.

1998 m. birželio 18 d. Rygoje įvykusio susitikimo rezultatai – iš esmės baigti derinti sutarties dėl delimitacijos tekstas; turi būti suderintos teritorinės jūros sienos koordinatės.⁸⁷

1999 m. gegužės 6-7 d. susitikime buvo nustatytos paskutinio sausumos sienos taško ir kai kurių kitų kranto taškų koordinatės.

Paskutinis derybų protokolas 1999 m. gegužės 27 d. Sutartos taškų koordinatės bei linijos brėžimo metodas. Taip pat parafuotas dokumentas – LR ir LV sutartis „Dėl teritorinės jūros, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje“.⁸⁸

3.2.2. JŪROS ERDVIŲ DELIMITAVIMAS

Jau po LR ir LV premjerų susitikimo Biržose (t.y. sutarties pasirašymo dienos) turėjo būti paruošti variantai sienos jūroje nustatymui.

Reiktų pažymėti, kad derantis dėl sutarties tarp LR ir LV dėl valstybinės sienos atstatymo, norėta sieną Baltijos jūroje delimituoti tuo pačiu dokumentu. LV buvo nusistačiusi, kad siena tęsiasi kaip sausumos sienos tęsinys (kaip tai yra 1927 m. valstybinės

⁸⁴ R. Rosino 1994 m. lapkričio 30 d. parengta Pro memoria // LR URM VSG archyvas, 1994. P. 9-10

⁸⁵ E. Grabažio 1995 m. kovo 10 d. pažyma dėl valstybės sienos atstajimo ir Baltijos jūros delimitavimo tarp LR ir LV // LR URM VSG archyvas, 1995. P. 9-10

⁸⁶ LR ir LV delegacijų 1997 m. kovo 13 d. protokolas // LR URM VSG archyvas, 1997. P. 78

⁸⁷ R. Šidlausko 1998 m. birželio 20 d. pažyma // LR URM VSG archyvas, 1998. P. 94

sienos aprašyme). LR tokią poziciją atmetė ir pateikė tris variantus, kaip galima būtų nustatyti jūrų ribas (pagrįstus paralelės, perpendikulo ir lygių stygų sutinkamai su bazine linija principais). Tačiau kilus nesutarimams tarp šalių nuspręsta jūros delimitavimą nustatyti atskiru dokumentu. Taip pat buvo sutarta derybose vadovautis tarptautine praktika.⁸⁹

Iš pradžių derybas trukdė abiejų delegacijų skirtingas traktavimas tam tikrų geografinių taškų.⁹⁰ Vėliau buvo deramasi dėl konkrečių taškų ir metodų. Buvo pateikta ne vienas pasiūlymas iš LR pusės bei iš LV pusės, kaip turėtų būti projektuojama siena skirianti teritorines jūras bei ekonomines zonas. Pvz.:

1) LR siūlė ribos pradžią laikyti valstybių sienos kontinente punktą Nr. 1, o toliau ribos kryptį projektuoti su paralele ir kirsti ŠK ekonominę zoną.

2) LR siūlė ribos pradžią laikyti valstybių sienos kontinente punktą Nr. 1, o kryptį projektuoti statmenai Baltijos jūros kranto uždaramajai, kuri remiasi į geografinius elementus, daugiausia nutolusius į Baltijos jūrą. Vėliau kertama ŠK ekonominė zona.

3) LR pasiūlymas – pradžia – valstybių sienos kontinente punkte Nr. 1, toliau kryptį nustatyti apibendrinant laužtines linijas, nustatytas lygiu atstumu nuo kranto linijos metodu (atstumų susikirtimo kampas lygus 90 laipsnių). Vėliau ši linija kerta ŠK ekonominę zoną.

4) LV pasiūlymas – riba nubrėžta pagal LV 1993 m. balandžio 16 d. pasiūlytą sutarties projekto variantą (siena, skirianti teritorinę jūrą, kontinentinį šelfą ir ekonominę zoną Baltijos jūroje yra sausumos sienos tęsinys su azimutu iki ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo sienos su ŠK) – tokiu atveju riba susikerta ne su ŠK ekonominės zonos riba, o su Lenkijos Respublikos žvejybos ir kontinentinio šelfo zonos riba.

5) Kompromisinis variantas – sienos tęsinys į akvatoriją kerta ŠK ekonominę zoną, kryptis sutampa su paralele.⁹¹

Variantų galima būtų pateikti ir daugiau. Jie nuolat keitėsi. LV vis stengėsi išsiderėti tokį IEZ delimitavimo metodą, kuris būtų labai palankus jai, o LR interesai būtų visiškai nepaisomi. Pavyzdžiui 1993 m. įvykusiame neoficialiame susitikime LV pateikė kitokį sienos jūroje variantą, kurį teigė, kad pagrindė 1982 m. konvencija. Tačiau LR toks pasiūlymas buvo nepriimtinas, nes pasirinkta riboto ilgio bazė lygių stygų modeliavimo

⁸⁸ LR ir LV delegacijų 1999 m. gegužės 27 d. protokolas // LR URM VSG archyvas, 1999. P. 36

⁸⁹ LR ir LV Valstybinės sienos atsavimo mišriosios komisijos 1993 m. lapkričio 3 d. protokolas Nr. 2 // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 19-20

⁹⁰ LR URM 1993 m. liepos 30 d. raštas „Dėl LR valstybinės sienos su Latvijos Respublika Baltijos jūroje delimitacijos“ // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 79

⁹¹ LR Valstybinės geodezijos tarnybos prie Statybos ir urbanistikos ministerijos 1993 m. spalio 19 d. raštas Nr. 01-03/225 // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 85-89

principe, kuri neleidžia griežtai matematiškai išbrėžti projektuojamą liniją, tuo pačiu neteisingai interpretuojant minėtą konvenciją.⁹²

Delimituojant teritorinę jūrą, pagrindinis dokumentas iki įsigaliojant 1982 m. konvencijai buvo 1958 m. Ženevos konvencija dėl teritorinės jūros ir gretutinės zonos. Remiantis ja pagrindinis teritorinės jūros delimitavimo principas yra toks: valstybinės sienos teritorinėje jūroje linija brėžiama tokiu būdu, kad kiekvienas jos taškas būtų vienodai nutolęs nuo gretimų valstybių bazinių linijų (kranto linija) artimiausių taškų. Tačiau konvencija palieka teisę susitarti ir kitaip, atsižvelgiant į istorines bei kitas ypatingas sąlygas.

Baltijos jūros pakrantė nepalanki LR, nustatant valstybines sienas teritorinėje jūroje minėtu metodu. Todėl derantis tiek su RF, tiek su LV buvo siūloma sienų linijas teritorinėje jūroje praveisti geografiniu paralelių kryptimi. RF delegacija su tuo kategoriškai nesutiko (apie derybas su RF kalbėta ankstesnėse darbo dalyse).

LV delegacija siūlė sienos liniją teritorinėje jūroje praveisti kaip sausumos sienos tęsinį. 1982 m. konvencijos 15 straipsnyje numatyta, kad delimituojant teritorinę jūrą, lygių atstumų metodas nenaudojamas, jeigu dėl istoriškai susiklosčiusio teisinio pagrindo arba kitų ypatingų aplinkybių būtina delimituoti teritorinę jūrą kitu būdu. Akcentuojami lygybės ir bešališkumo principai. LR ypatingas aplinkybes grindžia: jūros kranto linijos įgaubta forma; LR, LV, RF (Kaliningrado) statistiniais dydžiais (jūros vandenių plotai, sausumos teritorijos plotas, gyventojų pasiskirstymas); LR tradiciniais žvejybos rajonais.

Derybose su LV 1994 m. balandžio 18 d. susitarta, kad sienos linija teritorinėje jūroje bus nustatyta minimalių lygių atstumų metodu. Tai kompromisinis variantas tarp LR ir LV siūlymų.

Nustatant ekonominių zonų ribą, vadovaujamosi 1958 m. Ženevos konvencija dėl kontinentinio šelfo ir 1982 m. konvencija. Šiuose dokumentuose akcentuojama, kad kontinentinio šelfo ir ekonominės zonos ribos turi būti nustatomos valstybių susitarimu, ir tik tuo atveju, kada negalima susitarti, rekomenduojama taikyti minimalių lygių atstumų metodą. Toks metodas LR yra nepriimtinas – LR ekonominė zona neprieitų prie ŠK ekonominės zonos.⁹³

Nepaisant to, kad derybų procese su LV dėl teritorinės jūros ir ekonominės zonos delimitavimo naudojamosi 1958 m. konvencija, taip pat 1982 m. konvencija, LV remiasi tik vienu iš konvencijos rekomenduojamu principu, kuris numato, kad jūros sienos kryptis gali

⁹² LR Valstybinės geodezijos tarnybos prie Statybos ir urbanistikos ministerijos 1993 m. gruodžio 8 d. raštas Nr. 1-410 // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 92-93

būti nustatyta naudojant lygių atstumų liniją, kurios kiekvienas taškas yra vienodai nutolęs nuo artimiausių kranto taškų, t.y. statmuo kranto linijai sausumo sienos prisilietimo taške. Kadangi LR kranto linija yra įgaubtos formos, matematiškai taikant šį principą, LR ekonominė zona bus trikampio formos ir neturinčia bendros ekonominės zonos ribos su priešingo kranto valstybe (t.y. ŠK) (žr. 5 ir 6 priedus). Tokiu būdu LR tampa geografiškai nuskriausta valstybe ir praranda potencialius naftos telkinius jūroje, žuvingus rajonus, kuriuose vykdoma tradicinė žvejyba; sąlyti su ŠK ir Lenkijos ekonomine zona, kas yra svarbu ekonomine bei politine prasme. Priklausomai nuo išvardintų faktorių, mažinamos žvejybos kvotos kitose teritorijose.

Pažymėtina, kad užsienio specialistų nuomone, 1982 m. konvencijos daugelyje straipsnių (15, 74, 279, 280) „teisingumo“ principas yra svarbiausias veiksnys nustatant ekonominių zonų ribas. Šiuos teiginius grindžia 1969 m. vasario 20 d. TTT pavyzdžiu, kuriame buvo sprendžiamas ginčas tarp Vokietijos, Olandijos ir Danijos dėl Šiaurės jūros kontinentinio šelfo pasidalinimo. Atsižvelgiant į Vokietijos kranto linijos įgaubtą formą Teismas sutiko su Vokietijos pretenzijomis dėl jūros ploto padidinimo ir nurodė, kad: atliekant delimitaciją (kontinentinio šelfo) „lygių atstumų linijos“ metodas nėra būtinas tarp šalių; nėra kito išskirtinio delimitavimo metodo, kuris privalomas visais atvejais.

LV delegacija, pasiekusi iš LR pusės kompromisą dėl teritorinės jūros delimitavimo pagal lygių atstumų metodą, tolesniame derybų etape stengėsi tokiu pat būdu delimituoti ir ekonominę zoną. Toks metodas nenumatytas 1982 m. konvencijoje, taip pat LR-LV ministrų pirmininkų pasitarimo Nicoje nuostatoms tęsti ekonominės zonos ribą pagal paralelę. LR paralelės principą grindžia statmeniu iš sausumos sienos taško LR-LV kranto atstojamajai. Net pervedus vidurinę liniją, dalijančią ginčytiną zoną į dvi lygias dalis, LR neturės bendros ekonominės zonos ribos su ŠK, o tuo tarpu LV riba viršys 250 km.⁹⁴ Taip pat lygių atstumų metodo LR nesutiko taikyti ir dėl kitų priežasčių:

- MP vaidmuo – jau buvo susitarta, koks metodas turi būti taikomas;
- delimitavimo praktika pagal paralelę yra draugiškų kaimyninių valstybių santykių požymis;
- teisingumo samprata, kuri svarstoma kartu su visomis aplinkybėmis ir ypatumais. Kadangi lygių atstumų metodas nėra teisingas LR atžvilgiu, reikia remtis neužgožimo principu. Pagal jį, nei viena valstybė negali apriboti potencialias kitos valstybės

⁹³ Informacija apie delimitavimo eigą, perduota 1994 balandžio 29 d. lydraščiu Nr. 01-1822 // LR URM VSG archyvas, 1994. P. 41-42.

akvatorijas, projektuojamas statmenai nuo tos valstybės pakrantės. Šiuo principu galėtų naudotis ir LV, jei LR reikštų pretenzijas į šiaurę nuo lygiagretės; žuvininkystė – akvatorijose ties ŠK ekonominės zonos riba yra viena iš dviejų menkių nerštaviečių Baltijos jūroje; naftos gavyba – pagal lygiagretę nuo LR-LV sausumos sienos ir ties ŠK ekonominės zonos riba kontinentiniame šelfe yra fiksuojami naftos telkiniai. Dėl šių rajonų priklausomybės ginčytinumo nėra atlikti šių telkinių lokalizavimo tyrimai; teisingumo sąvoka – nė viena jūrinė valstybė negali tapti savo teritorijos geografinio išsidėstymo ar kitų ją supančių aplinkybių auka.⁹⁵;

- istorinės, navigacinės, žvejybos tradicijos;⁹⁶
- geografiniai veiksniai – nėra pagrindo remtis kokiomis ypatingomis geografinėmis aplinkybėmis (nėra salų, įlankų, fiordų). Tačiau egzistuoja tam tikri LR ir LV pakrančių ypatumai, vartojami tarptautinės jūrų teisės doktrinos ir delimitacijos sprendimų praktikos; delimitacijos neužgožimo principas – išskirtinių ir prioritetinių jūros delimitavimo principų nenumato moderniosios tarptautinės jūros teisės konvencijos, praktika ir doktrina.

Pažymėtina, kad TTT sprendimai (1969 m. vasario 20 d. TTT sprendimas byloje dėl Šiaurės jūros kontinentinio šelfo (*VFR versus* Danija ir Nyderlandai); 1981 m. balandžio 14 d. TTT sprendimas byloje dėl kontinentinio šelfo (*Tunisas versus* Libija); 1984 m. spalio 12 d. TTT sprendimas byloje dėl Meino įlankos delimitavimo (*Kanada versus* JAV); 1985 m. birželio 3 d. TTT sprendimas byloje dėl kontinentinio šelfo (*Libanas versus* Malta)) tik patvirtina LR siūlomą delimitavimo metodą. Jau 1969 m. vasario 20 d. sprendime TTT paaiškino plačiau kontinentinio šelfo delimitavimo principus:

- lygių atstumų metodo naudojimas nėra privalomas;
- nėra kito vienintelio delimitacijos metodo, kuriuo naudotis būtų privalu visais atvejais;

- delimitacija turi būti nustatyta, remiantis teisingumo principais, t.y. šaliai priskirti kontinentinio šelfo rajonus, esančius natūraliu tos šalies teritorijos prasitęsimu į jūrą;

- jei dviejų šalių jūrinės erdvės susikerta, jos turi būti padalintos perpus.

Taip pat TTT nusprendė, kad delimituojant turi būti atsižvelgta į šiuos veiksniai:

- bendroji šalių krantų konfigūracija;
- kontinentinio šelfo geologinė struktūra ir natūralūs ištekliai;

⁹⁴ Valstybinės komisijos LR valstybės sienai delimituoti ir demarkuoti bei ekonominei zonai Baltijos jūroje nustatyti 1994 m. birželio 3 d. raštas // LR URM VSG archyvas, 1994. P. 51-60

⁹⁵ E. Grabažio 1994 m. lapkričio 23 d. pažyma // LR URM VSG archyvas, 1994. P. 26-28

⁹⁶ E. Grabažio 1994 m. gegužės 10 d. pažyma „Teritorinės jūros, ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo Baltijos jūroje ribų tarp LR ir LV nustatymo problema“ // LR URM VSG archyvas, 1994. P. 16-18

- proporcingumas tarp kontinentinio šelfo erdvės ir jo kranto linijos, matuojamas pagal bendrą kranto linijos kryptį.

Taigi, TTT sprendimai patvirtina, kad 1958 m. Konvencija yra pasenusi.

1996 m. kovo 19 d. ir balandžio 23 d. komisijos sutarė vadovautis 1982 m. konvencija bei tarptautine praktika. Tačiau LV nebuvo linkusi taikyti konvencijos – nubrėžė IEZ liniją pagal nesutinkamą tarptautinėje praktikoje ir niekuo nepagrįstą metodą, sukurtą tik tam, kad linija eitų žemiau naftos telkinio⁹⁷, vadinamo E-24; sąmoningai iškraipant tarptautinėje praktikoje siūlomas rekomendacijas; skaičiavimus atliekant su sąmoningomis klaidomis; netaikant protokole suderintos WGS-84 koordinačių sistemos, kas apsunkino parengtų projektų sulyginimą. Modeliuojant sienos liniją, remiantis 1982 m. konvencija, turi būti atsižvelgta į esamas geografines ir teisines aplinkybes, t.y. į faktinę ŠK išorinę ekonominės zonos ribą, kurią LV pripažino sutartimi dėl žvejybos (1993 m.). Taigi LV pripažino ir bendrą Baltijos rytinio kranto konfiguraciją, nes jos pagrindu išvesta TSRS-ŠK ekonominės zonos riba. Pažymėtina, kad tai atitinka TTT praktiką. Pripažindami de facto egzistuojančią ir ŠK-RF ir LV *de jure* galiojančią ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo padalijimo liniją ir žinant, kad ši linija buvo išvesta generalizavus priešingus krantus ir nustatčius generalizuotų krantų vidurinę liniją, reikia rasti trumpiausią atstumą tarp valstybių sienos taško krante ir išorinės ekonominės zonos ribos. Remiantis konvencija ir praktika, LR siūlė nuo teritorinės jūros vakarinio taško projektuoti trumpiausią liniją į ŠK ekonominės zonos ribą.⁹⁸

Taigi derybose reikia susitarti, kaip traktuojamas krantas. LV bandė įrodyti, kad derybose reikia remtis 1982 m. konvencijos 121 str., tačiau LR nesutiko, kad Kuršių nerija prilyginama salai-uolai, kuri netinka gyventi žmonėms arba palaikyti savarankiškos ekonominės veiklos ir dėl to neturi savo išskirtinės ekonominės zonos. Be to LV nesilaikė nuostatos, kad uosto įrenginiai turi būti įskaityti į kranto liniją; Šventoji yra jūrų uostas; ir jos molo labiausiai nutolęs į jūrą taškas turi būti įskaitytas į kranto liniją ir įtrauktas į valstybės sienos linijos jūroje nustatymo pagal minimalius lygius atstumus skaičiavimus.⁹⁹

Visų derybų metu LV stengėsi IEZ skiriančią ribą nubrėžti, vadovaujantis tik ekonomiais bei politiniais interesais, o ne tarptautinės teisės dokumentais, teismine praktika. Nepaisant to, galutinis derybų rezultatas sutartas, atsižvelgiant į 1982 m.

⁹⁷ LV pirmiausia nubrėžė liniją, einančią žemiau telkinio E-24, paskui bandė sukurti metodą tai linijai pagrįsti. Tam tikslui buvo išrasta metodas nukeliant sausumos taškus į jūrą ir atliekant matavimus nuo menamų neegzistuojančių taškų jūroje. Toks metodas šiandien nėra žinomas ir netaikomas tarptautinėje praktikoje.

⁹⁸ M. Jablonskio rengta 1996 m. liepos 26 d. pažyma // LR URM VSG archyvas, 1996. P. 2-4

konvenciją, į istoriškai susiklosčiusį teritorinės jūros atribojimo reglamentavimą, taip pat į visas galiojančias normas, taikomas atribojant jūros plotus, siekiant teisingo sprendimo:

1) riba tarp LR teritorinės jūros ir LV teritorinės jūros yra tiesi linija, jungianti taškus, kurių koordinatės nustatytos sutartyje (t.y. pagal lygių atstumų metoda);

2) riba tarp LR IEZ ir kontinentinio šelfo ir LV IEZ ir kontinentinio šelfo yra tiesi linija (loksodroma), 270° (dviejų šimtų septyniasdešimties laipsnių) azimutu besitęsianti nuo sutarto taško (jo koordinatės yra nustatytos sutartyje) iki trečiosios valstybės išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ribos.

Tiksliai jūros erdvių atribojimo koordinatės galima rasti 4 priede, o 7 priede linija yra pažymėta žemėlapyje.

Vertinant derybas su Latvija, darytina išvada, kad Latvija, siekdama sau palankesnių rezultatų, konvencijas bei kitokio pobūdžio dokumentus interpretuodavo neteisingai. Tuo tarpu LR savo pozicijas grindė konvencijų nuostatomis bei TTT praktika. Todėl tokiu atveju, jei būtų kreiptasi į TTT dėl jūros erdvių delimitavimo, riba, skiriant LR ir LV teritorines jūras bei IEZ ir kontinentinius šelfus, būtų nustatyta, atsižvelgiant į Lietuvos argumentus. Kreipimosi į TTT neprireikė, nes šalys susitarė vadovautis 1982 m. konvencija, ir remiantis atitinkamais jos straipsniais buvo delimituota teritorinė jūra, IEZ bei kontinentinis šelfas.

3.3. JŪROS ERDVIŲ DELIMITAVIMO EIGA SU ŠVEDIJOS KARALYSTE

3.3.1. DERYBŲ EIGA

Pirmieji klausimai, susiję su IEZ delimitavimu buvo išskelti 1992 m. gruodžio 18 d. įvykusiame susitikime tarp LR ir ŠK delegacijų dėl žvejojimo susitarimo. Susitikimo metu buvo derinami žvejojimo susitarimo projektai, tačiau kilo ginčas dėl vieno straipsnio, kuriame buvo kalbama apie sutarčių, reglamentavusių žvejojimą Baltijos jūroje, nutraukimą. ŠK norėjo pasirašyti sutartis dėl žvejojimo ir dėl ekonominių zonų ribų nustatymo, argumentuodama, kad LR ir kitos Baltijos valstybės yra TSRS teisių perėmėjos. Be to IEZ riba yra nustatyta, reikia ją tik sukonkretinti (t.y. LR turi pranešti reikiamų taškų koordinatės). LR su tokia

⁹⁹ Valstybinės geodezijos ir kartografijos tarnybos 1999 m. gegužės 24 d. pažyma Nr. 01-210 // LR URM VSG archyvas, 1999. P. 18-26

argumentacija nesutiko, nes savęs nelaikė TSRS teisių perėmėja. Taip pat LR delegacija neturėjo atitinkamų įgaliojimų pasirašyti sutartį dėl ekonominės zonos ribų nustatymo.¹⁰⁰

Pažymėtina, kad ŠK įdomiai traktuoja abiejų sutarčių galiojimą. ŠK ir TSRS turėjo dvi sutartis – 1988 m. susitarimą dėl žvejybos ir 1988 m. susitarimą dėl kontinentinio šelfo ir Švedijos žvejybos zonos ir SSRS ekonominės zonos Baltijos jūroje delimitavimo. Pirmąjį ŠK norėtų pakeisti, sudarant atskirus susitarimus tarp atitinkamų valstybių kuriuos sudarius šis susitarimas netektų galios. Antrojo susitarimo ŠK nenorėjo „judinti“, argumentuodama, kad pirmasis jo neįtakoja, ir ŠK laiko, kad jos kontinentinis šelfas ir žvejybos zona išlieka tokia, kokia ir buvo pagal sutartį, nepaisant sutarties subjektų kaitos.¹⁰¹

Antrajame susitikime, įvykusiame 1993 m. vasario 17-18 d. LR ŽŪM, LR pabrėžė, kad ji nėra TSRS teisių perėmėja, todėl savo ekonominės zonos ir žvejybos zonų *de jure* neturi. Todėl turėtų būti sudaromos atitinkamos sutartys. LR neturėjo jokių susitarimų su ŠK, nėra TSRS teisių perėmėja, todėl sudaromuose susitarimuose apie minėtų sutarčių tarp TSRS ir ŠK galiojimas neturi būti minimas. Šiame susitikime sutarta sudaryti atskirus susitarimus dėl erdvių delimitavimo ir žvejybos. Taip pat šiame susitikime buvo suderintas susitarimas dėl žvejybos ir pateiktas atitinkamoms institucijoms parafuoti, tačiau ŠK to nepadarė, kadangi ji vertina LR kaip TSRS teisių ir pareigų perėmėja, nepaisant to, kad LR tai kategoriškai neigia.¹⁰² LR vertinama kaip SSRS dalis, nes ŠK pripažino LR kaip jos dalį – 1940 m. po LR aneksijos.¹⁰³

Dar viename susitikime taip pat buvo ginčijamasi dėl jau minėtų sutarčių bei teisinių faktų. Susitikimas vyko 1993 m. birželio 21-23 d. LR URM. Jame ŠK pareiškė, kad nesirengia diskutuoti dėl ekonominių zonų padalijimo linijos, nustatytos su TSRS. Nepaisant LR statuso, ŠK nuomone, ji turės pripažinti tai, ką sutarė kitos valstybės. ŠK nori užsitikrinti, kad 1988 m. sutartys yra „mirusios“, todėl nori įtraukti atitinkamas nuostatas į susitarimus su visomis Baltijos valstybėmis. Šiuo klausimu V. Vadapalas užtikrino, kad ŠK ir Rusijai pasirašius naują susitarimą, 1988 m. sutartys yra negaliojančios, kadangi Rusija save laiko TSRS teisių perėmėja. Tačiau ŠK mano, kad ir Lietuva turi denonsuoti šias sutartis. ŠK pareiškė, kad nenori laukti kol LR nustatys valstybinę sieną ir apibrėš ekonominę zoną su kaimynėmis, ir dėl to atidėti susitarimo dėl žvejybos pasirašymą.¹⁰⁴

¹⁰⁰ E. Grabažio 1992 gruodžio 22 d. rengta Pro memoria // LR URM VSG archyvas, 1992. P. 16-20

¹⁰¹ ŠK ambasados 1992 m. gegužės 28 d. nota Nr. 34/92 // LR URM VSG archyvas, 1992. P. 3-10

¹⁰² E. Grabažio rengta 1993 m. vasario 22 d. Pro memoria // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 5- 12

¹⁰³ E. Grabažio rengta 1993 m. gegužės 13 d. Pro memoria apie susitikimą su ŠK ambasadoriumi Lietuvoje // LR URM VSG archyvas, 1993, P. 14-17

¹⁰⁴ E. Grabažio rengta 1993 m. birželio 25 d. Pro memoria // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 18-35

Susitikime 1993 m. spalio 19 d. su ŠK ambasadoriumi, buvo kalbėta apie delimitavimą ekonominių zonų. LR pareiškė, kad jai priimtina egzistuojanti delimitacijos linija, tačiau šiuo klausimu turi būti sudarytas susitarimas.¹⁰⁵

ŠK ėmė spausti LR sudaryti susitarimą dėl žvejybos zonų, neperžiūrint ekonominės zonos delimitacijos, argumentuodama, kad LR pagal dabartinius žemėlapius iš viso neturi priėjimo prie ŠK zonos, taip pat nesudarant reikalaujamų susitarimų LR gresia „liūdno pasekmės“ – ŠK nebeteiks ekonominės bei politinės paramos LR.¹⁰⁶ Pažymėtina, kad ir LV, ir Estija nepripažino savęs kaip SSRS teisių perėmėjomis. Todėl buvo ieškota kompromisinių susitarimų su ŠK dėl šių valstybių vertinimo susitarimuose dėl žvejybos.

LR vadovaujantis LR AT aktu dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo, priimtu 1990 m. kovo 11 d., negali būti laikoma TSRS teisių perėmėja, todėl pagal Vienos Konvenciją dėl sutarčių teisės ji yra trečioji valstybė, kuri nėra susaistyta sutarčių, sudarytų tarp kitų valstybių. Taigi, ŠK ir SSRS sutartys jos neįpareigoja, todėl ji negali jų ir denonsuoti. Atsižvelgiant į šias nuostatas, buvo suderinti galutiniai susitarimų dėl žvejybos tekstai bei pasirašyti.

Kalbant apie IEZ ribų nustatymą, reikia pažymėti, kad iki šiol jokie susitarimai tarp ŠK ir LR nėra sudaryti. Taip pat nėra pradėta derėtis dėl šių susitarimų, kadangi ŠK laikosi pozicijos, kad derybas dėl ekonominių zonų atribojimo Baltijos jūroje galima pradėti po to, kai įsigalios LR jūros sienos sutartys su Rusija ir Latvija. Sutartys su RF jau yra įsigaliojusios, tačiau LV vis dar nėra ratifikavusi sutarties dėl jūros sienos nustatymo. Tai reiškia, kad derybas LR dėl IEZ nustatymo su ŠK galės pradėti tik tuomet, kai LV bus ratifikavusi minėtą sutartį. Ta pati nuostata galioja ir trišalėms sutartims dėl atitinkamų jūros sienos taškų.

Atkreiptinas dėmesys, kad LR neketina siūlyti peržiūrėti ribą, nustatytą 1988 m. sutartimi tarp TSRS ir ŠK.¹⁰⁷ Tokia pozicija gali būti grindžiama tuo, kad derybų metu su LV bei su RF dėl IEZ atribojimo LR laikėsi pozicijos, kad siena su ŠK egzistuoja *de facto*.

¹⁰⁵ S. Jakštonytės rengta 1993 m. spalio 20 d. Pro memoria // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 36

¹⁰⁶ LR ambasados Švedijoje 1993 m. birželio 29 d. laiškas Nr. 735 // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 15-16

¹⁰⁷ VSDDK 2000 m. gruodžio 18 d. rengta pažyma apie LR valstybės sienos būklę // LR URM VSG archyvas, 2000.

IŠVADOS

1. Valstybės sienų nustatymas yra sudėtingas ir ilgai trunkantis procesas. Ypatingai daug sunkumų kyla tuomet, kai liniją, skiriančią kaimynines šalis, reikia brėžti pirmą kartą – tokiu atveju šalys stengiasi pasiekti geriausio rezultato savo atžvilgiu, nepaisydamos kaimynės interesų, tarptautinės teisės normų.

2. Tarptautinės teisės dokumentai, nustatantys jūros erdvių delimitavimo principus, atsižvelgiant į valstybių interesų keitimąsi bei į Tarptautinio Teisingumo Teismo praktiką buvo modifikuoti. Pažymėtina, kad teritorinės jūros delimitavimo metodai nepakito, tačiau kontinentinio šelfo atribojimas iš esmės pasikeitė. Delimituojant kontinentinį šelfą pagal 1958 m. Ženevos konvencijas valstybės galėjo taikyti vieną metodą (atsižvelgiant į ypatingas aplinkybes, delimitavimas galimas ir kitais būdais), tuo tarpu pagal 1982 m. JT jūrų teisės konvenciją valstybėms yra suteikta laisvė susitarti dėl kontinentinio šelfo delimitavimo principo. Kitaip tariant, pastarojoje konvencijoje nėra įtvirtinto metodo, kuriuo privaloma vadovautis – svarbiausia, kad nustatytos ribos neprieštarautų teisingumo principui. Būtent 1982 m. JT jūrų teisės konvencijoje numatytais principais rėmėsi Lietuva, grįsdama savo derybines pozicijas.

3. Išanalizavus derybų su Rusijos Federacija medžiagą, darytina išvada, kad abi valstybės grindė savo pozicijas tarptautinės teisės normomis. Pagrindinis ginčo dalykas buvo taikytinų delimitavimo metodų pasirinkimas. Abiejų šalių derybinės pozicijos buvo paremtos skirtingais dokumentais. Derybų finale susitarta remtis tuo metu galiojusia tarptautine teise bei Tarptautinio Teisingumo Teismo praktika.

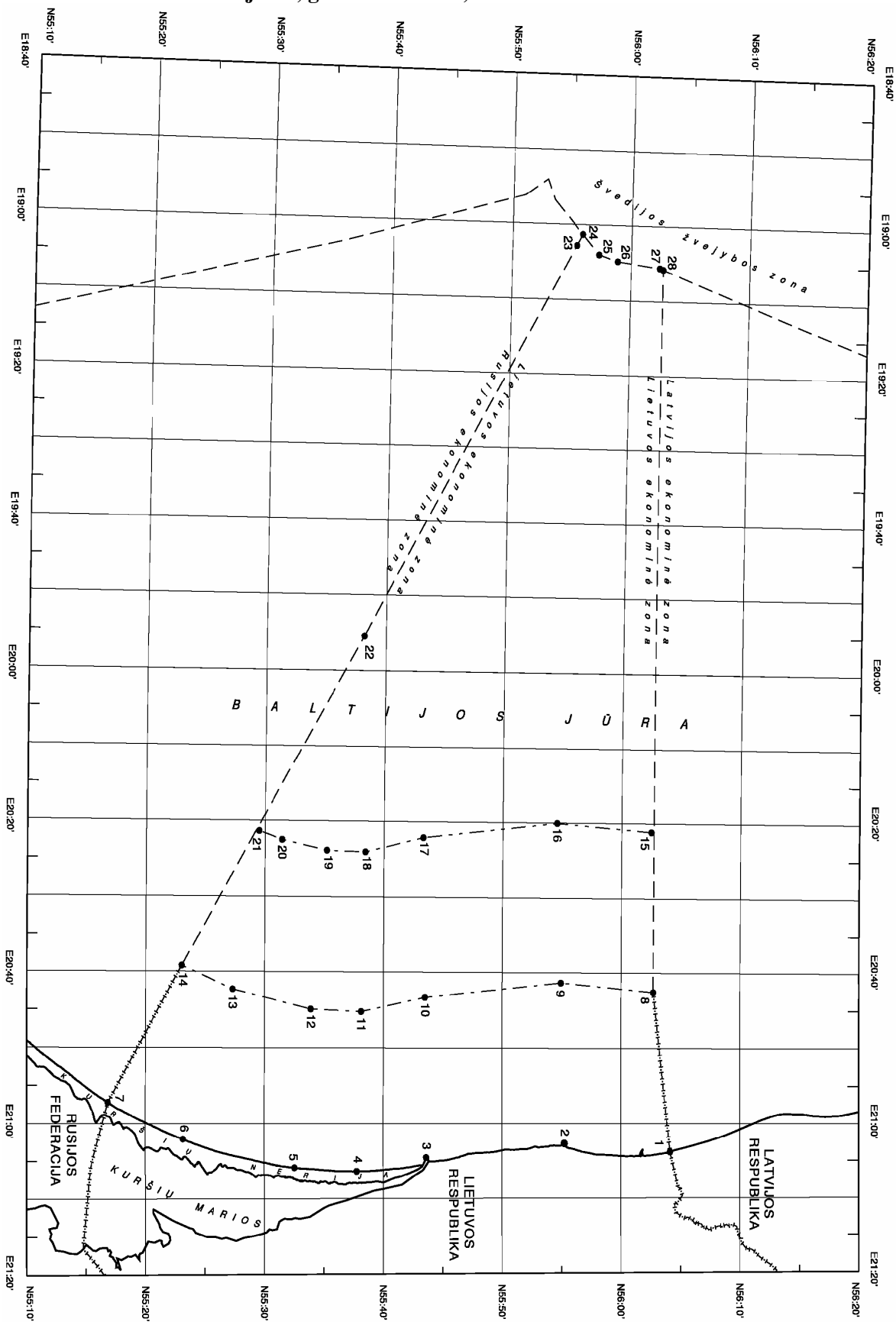
4. Išanalizavus derybų su Latvija medžiagą, darytina išvada, kad Latvija stengėsi jūros erdves skiriančią ribą nubrėžti, vadovaujantis tik ekonominiais bei politiniais interesais, o ne tarptautinės teisės dokumentais, teismine praktika. Lietuva savo derybines pozicijas grindė atitinkamomis konvencijomis, taip pat ir Tarptautinio Teisingumo Teismo praktika, tarptautinės jūrų teisės ekspertų išvadomis. Dėl šalių nenoro ieškoti kompromiso derybos buvo sustojusios, tačiau ginčui išspręsti neprireikė kreiptis į Tarptautinį Teisingumo Teismą. Šalys susitarė vadovautis 1982 m. konvencija, ir remiantis atitinkamais jos straipsniais buvo delimituota teritorinė jūra, IEZ bei kontinentinis šelfas.

5. Vertinti derybas su Švedijos Karalyste kol kas neįmanoma, kadangi jos bus pradėtos po atitinkamų sutarčių, nustatančių Lietuvos IEZ ir kontinentinio šelfo ribas Baltijos jūroje, įsigaliojimo. Nepaisant fakto, kad derybos dar tik bus organizuojamos, galima daryti išvadą, kad jos bus formalios – siena, skirianti Lietuvos ir Švedijos Karalystės IEZ, egzistuoja *de facto*, ir nei viena iš šalių nesirengia jos kvestionuoti. Taigi, tikėtina, kad derybos su Švedija dėl jūros erdvių delimitavimo bus trumpiausios, lyginant su derybomis su kitomis kaimynėmis.

6. Kadangi Lietuva, derėdamasi su kaimyninėmis valstybėmis, savo derybines pozicijas grindė pirmiausia tarptautinės teisės normomis, tarptautinių teismų praktika, taip pat ekonomiais, socialiniais bei kitais motyvais, tikėtina, kad tokiu atveju, jei ginčus spręstų Tarptautinis Teisingumo Teismas, Teismo nustatytos ribos, skiriančios kaimynių teritorines jūras, išskirtines ekonomines zonas bei kontinentinius šelfus, beveik nesiskirtų tų ribų, kurios buvo suderintos derybose ir įtvirtintos atitinkamose sutartyse.

7. Atlikus derybų procesų analizę, darytina išvada, kad nepaisant to, kokių ekonominių ar politinių tikslų siekiama nustatant jūros sieną, pasiektas kompromisas bus pirmiausia remiantis tarptautinės teisės normomis bei principais, po to kitokio pobūdžio argumentais.

LR teritorinės jūros, gretutinės zonos, IEZ ir kontinentinio šelfo ribos

Šaltinis: LRV 2004 m. gruodžio 6 d. nutarimas Nr. 1597

LIETUVOS RESPUBLIKOS IR RUSIJOS FEDERACIJOS
S U T A R T I S

DĖL LIETUVOS IR RUSIJOS VALSTYBĖS SIENOS

Lietuvos Respublika ir Rusijos Federacija, toliau vadinamos Šalimis, laikydamosi visuotinai pripažintų tarptautinės teisės principų ir normų, vadovaudamosi Jungtinių Tautų Organizacijos Įstatuose įtvirtintais tikslais ir principais bei būdamos ištikimos įsipareigojimams, prisiimtiems Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijoje,

remdamosi 1991 metų liepos 29 dienos Sutarties tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų bei 1991 metų liepos 29 dienos Susitarimo tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos dėl bendradarbiavimo ekonominėje ir socialinėje - kultūrinėje RTFSR Kaliningrado srities raidoje nuostatomis,

norėdamos konkrečiai nuspręsti, kur turi eiti visa Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos valstybės sienos linija,

s u s i t a r ė:

1 straipsnis

Šioje Sutartyje terminas “valstybės siena” reiškia liniją ir šia linija einančią vertikalią plokštumą, kurios skiria Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos teritorijas - sausumą, vandenį, žemės gelmes ir oro erdves.

2 straipsnis

Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos valstybės siena prasideda nuo Lietuvos Respublikos, Rusijos Federacijos ir Lenkijos Respublikos sienų sankirtos taško ir eina iki Šalių teritorinių jūrų išorinių ribų sankirtos Baltijos jūroje taško pagal Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos valstybės sienos linijos aprašymą (toliau - Aprašymas).

Šalys susitarė, kad minėto sankirtos taško tiksli padėtis bus nustatyta atitinkamu dokumentu.

Aprašymas, 1:50000 mastelio topografiniai žemėlapiai ir 1:200000 mastelio jūrlapis lietuvių bei rusų kalbomis su juose pažymėta valstybės sienos linija yra pridedami prie šios Sutarties ir yra neatskiriama jos dalis.

Atsiradus skirtumams tarp minėtų Aprašymo ir žemėlapių, demarkavimo metu Šalys vadovausis Aprašymu.

3 straipsnis

Bet kokie natūralūs pasienio upių ir upelių vagų, vandens telkinių kranto linijos pasikeitimai nekeičia šia Sutartimi nustatytos valstybės sienos linijos padėties, jeigu Šalys nesusitars kitaip.

4 straipsnis

Tam, kad pagal šią Sutartį valstybės siena būtų nustatyta ir pažymėta vietovėje bei būtų sudaryti atitinkami demarkavimo dokumentai, Šalys kaip galima greičiau pariteto pagrindais sudarys Lietuvos ir Rusijos bendrą demarkavimo komisiją.

5 straipsnis

Valstybės sienos režimas nustatomas atskiru Šalių susitarimu.

6 straipsnis

Per tiltus, užtvankas ir kitus įrengimus, pastatytus ant upių, upelių, ežerų ir kitų vandens telkinių, valstybės siena eina šių įrengimų viduriu arba jų technologine ašimi nepriklausomai nuo to, kur valstybės siena eina vandeniui.

7 straipsnis

Klausimai, susiję su inžinerinių įrengimų, komunikacijų ir kitų infrastruktūros objektų, kuriuos kerta valstybės siena arba kurie yra ant jos, eksploatavimu, yra sprendžiami atskirais susitarimais.

8 straipsnis

Klausimai, susiję su Šalių bendradarbiavimu sausumos pasienio ruožų, Vištyčio (Vištyneckoje) ežero, Kuršių marių, upių ir kitų pasienio vandens telkinių aplinkos apsaugos bei šių telkinių žuvų išteklių išsaugojimo ir panaudojimo srityse, yra sprendžiami atskirais susitarimais.

9 straipsnis

Ši Sutartis bus ratifikuota ir įsigalios pasikeitimo ratifikaciniais raštais dieną.

Sudaryta Maskvoje 1997 metų spalio 24 dieną dviem egzemplioriais, kiekvienas lietuvių ir rusų kalbomis, abu tekstai turi vienodą galią.

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

RUSIJOS FEDERACIJOS VARDU

LIETUVOS RESPUBLIKOS IR RUSIJOS FEDERACIJOS VALSTYBĖS SIENOS LINIJOS APRAŠYMAS

Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos valstybės siena prasideda nuo Lietuvos Respublikos, Rusijos Federacijos ir Lenkijos Respublikos sienų sankirtos (valstybės sienos ženklo Nr. 1987).

Nuo sankirtos taško Lietuvos ir Rusijos valstybės sienos linija 0,6 km atstumu eina tiesiai, šiaurės - šiaurės vakarų kryptimi iki taško Nr. 1, kurio koordinatės yra X - 6028563; Y - 4616421.

Nuo taško Nr. 1 valstybės sienos linija 1,5 km atstumu eina tiesiai šiaurės vakarų kryptimi iki taško Nr. 2, kurio koordinatės yra X - 6029669; Y - 4615418. Šis taškas yra griovio viduryje, pamiškėje.

Nuo taško Nr. 2 valstybės sienos linija eina griovio viduriu šiaurės vakarų kryptimi iki taško Nr. 3, kuris yra ant Vištyčio (Vištyneckoje) ežero kranto, ten, kur griovys išeina į ežero krantą, 0,9 km atstumu į rytus nuo aukštumos su žyma "210,7" ir 0,8 km atstumu į šiaurės vakarus nuo aukštumos su žyma "230,1", kurios yra Rusijos Federacijos teritorijoje.

Nuo taško Nr. 3 valstybės sienos linija 6,5 km atstumu eina tiesiai šiaurės - šiaurės vakarų kryptimi per Vištyčio (Vištyneckoje) ežerą iki taško Nr. 4, kuris yra 1,3 atstumu į pietus nuo kelių Vištytis-Virbalis ir Vištytis-Marivilė (Marivil) sankryžos ir kurio koordinatės yra X - 6036738; Y - 4612776.

Nuo taško Nr. 4 valstybės sienos linija 2,5 km atstumu eina tiesiai šiaurės vakarų kryptimi iki taško Nr. 5, kuris yra ant Vištyčio (Vištyneckoje) ežero kranto, 0,15 km atstumu į šiaurės rytus nuo tilto per Pisos upę ir 0,1 km atstumu į pietvakarius nuo artimiausios Vištyčio miesto gatvių sankryžos.

Nuo taško Nr. 5 valstybės sienos linija 0,08 km atstumu eina tiesiai šiaurės vakarų kryptimi, toliau - šiaurės - šiaurės rytų kryptimi tiesiai 0,28 km atstumu iki griovio, toliau - griovio viduriu šiaurės kryptimi išilgai rytinio miško pakraščio, šalia geodezinių ženklų su žymomis "208,2" ir "143,0" iki griovio ir Lieponos upės sankirtos - taško Nr. 6.

Nuo taško Nr. 6 valstybės sienos linija eina Lieponos upės viduriu pasroviui, toliau - per tvenkinį (jo siauroje dalyje - pagal liniją, lygiai nutolusią nuo krantų, toliau jam išplatėjus - tiesiai iki užtvankos nuolydžio), toliau - vėl Lieponos upės viduriu tarp Černyševskoje ir Kybartų gyvenviečių

iki taško Nr. 7, kuris yra 0,5 km atstumu į rytus nuo geodezinio ženklo su žyma "48,1", ten, kur prataka atsišakoja nuo Lieponos upės.

Nuo taško Nr. 7 valstybės sienos linija eina Lieponos upės viduriu iki taško Nr. 8, kuris yra ten, kur Lieponos upė įteka į Širvintos (Šėrvinta) upę.

Nuo taško Nr. 8 valstybės sienos linija eina Širvintos (Šėrvinta) upės viduriu pasroviui, toliau - Širvintos senvage (Staroje Ruslo) iki taško Nr. 9, kuris yra Širvintos senvagės (Staroje Ruslo) viduryje, 0,2 km atstumu į pietryčius nuo vietos, kur Širvintos senvagė (Staroje Ruslo) įteka į Širvintos (Šėrvinta) upę.

Nuo taško Nr. 9 valstybės sienos linija 0,8 km atstumu eina grioviu šiaurės rytų kryptimi iki melioracinio kanalo, toliau - šio kanalo viduriu iki Širvintos (Šėrvinta) upės, toliau - Širvintos (Šėrvinta) upės viduriu iki taško Nr. 10, kuris yra ten, kur Širvintos (Šėrvinta) upė įteka į Šešupės upę.

Nuo taško Nr. 10 valstybės sienos linija eina šiaurės vakarų kryptimi, Šešupės upės viduriu (ten, kur yra salų, - upės pagrindinės vagos viduriu), pasroviui iki taško Nr. 11, kuris yra Šešupės upės ir sauso griovio sankirtoje, 0,1 km atstumu pasroviui nuo vietos, kur Jotijos upė įteka į Šešupės upę.

Nuo taško Nr. 11 valstybės sienos linija šiaurės vakarų kryptimi eina sausu grioviu per geodezinį ženklą su žyma "30,6", toliau - šiuo grioviu, po to - melioraciniu grioviu iki taško Nr. 12, kuris yra pamiškėje, sauso ir melioracinio griovių sankirtoje.

Nuo taško Nr. 12 valstybės sienos linija 0,2 km atstumu eina šiaurės kryptimi, toliau - vakarų kryptimi pietine griovio puse iki kelio Krasnoznamensk - Pograničnyj, toliau - rytine šio kelio puse šiaurės - šiaurės vakarų kryptimi iki taško Nr. 13, kuris yra 0,5 km atstumu į šiaurės vakarus nuo Keršiškių kaimo, plento ir gruntkelio sankryžoje.

Nuo taško Nr. 13 valstybės sienos linija eina griovio viduriu šiaurės kryptimi išilgai vakarinio miško pakraščio, kerta melioracinį griovį, upelius, pagerintą gruntkelį tarp Pograničnyj ir Sudargo gyvenviečių, toliau eina damba iki taško Nr. 14, kuris yra Nemuno (Nėman) upės vagoje, ten, kur susikerta dambos linijos ir upės farvaterio vidurio kryptys.

Nuo taško Nr. 14 valstybės sienos linija eina Nemuno (Nėman) upės pagrindinio farvaterio viduriu, pasroviui vakarų kryptimi iki Skirvytės (Severnaja) upės atsišakojimo, toliau - Skirvytės (Severnaja) ir Tiesiosios (Južnaja Protoka) upių farvaterio viduriu iki taško Nr. 15, kuris yra Tiesiosios (Južnaja Protoka) upės žiotyse. Šis taškas yra šalia kranto vedlinės ženklo, ten, kur statmuo, išvestas iš pratakos, esančios tarp bevardės salos ir Briedžių - Elenos gurgždo (Bolšoj) salos, pradžios vidurio, kerta Tiesiosios (Južnaja Protoka) upės farvaterio vidurio liniją.

Nuo taško Nr. 15 valstybės sienos linija eina pratakos viduriu tarp bevardės salos ir Briedžių - Elenos gurgždo (Bolšoj) salos šiaurės vakarų kryptimi, toliau - pratakos viduriu tarp dviejų bevardžių salų vakarų kryptimi iki taško Nr. 16, kuris yra pratakos žiotyse ir kurio koordinatės yra X - 6124746; Y - 4516870.

Nuo taško Nr. 16 valstybės sienos linija eina Kuršių mariomis tiesiai vakarų kryptimi iki taško Nr. 17, kurio koordinatės yra X - 6125910; Y - 4506380.

Nuo taško Nr. 17 valstybės sienos linija eina Kuršių mariomis tiesiai iki taško Nr. 18, kuris yra ant Kuršių nerijos kranto, 0,9 km atstumu į rytus nuo geodezinio ženklo "Siena Ryt.", pratęsus geodezinius ženklus "Siena Vak." ir "Siena Ryt." jungiančią tiesiąją.

Nuo taško Nr. 18 valstybės sienos linija eina tiesiai iki taško Nr. 19, kuris yra ant Kuršių nerijos kranto prie Baltijos jūros, 0,1 km atstumu į vakarus nuo geodezinio ženklo "Siena Vak.", pratęsus geodezinius ženklus "Siena Vak." ir "Siena Ryt." jungiančią tiesiąją.

Nuo taško Nr. 19 valstybės sienos linija eina tiesiai per Baltijos jūrą iki taško Nr. 20, kuris yra Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos teritorinių jūrų išorinių ribų sankirtos taškas ir kurio koordinatės yra 55°23,053' šiaurės platumos, 20°39,343' rytų ilgumos.

Šis Aprašymas yra sudarytas pagal 1:50000 mastelio topografinius žemėlapius ir 1:200000 mastelio jūrlapį lietuvių ir rusų kalbomis, esančius Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutarties dėl Lietuvos ir Rusijos valstybės sienos priedu. Skliaustuose yra nurodyti geografiniai pavadinimai, pažymėti Rusijos Federacijos išleistuose žemėlapiuose.

Visos Aprašyme paminėtos kryptys, atstumai ir koordinatės yra nustatytos pagal minėtus žemėlapius ir patikslintos pagal 1:10000 mastelio žemėlapius, pagal 1942 m. koordinačių sistemą.

LIETUVOS RESPUBLIKOS IR RUSIJOS FEDERACIJOS
S U T A R T I S

**DĖL IŠSKIRTINĖS EKONOMINĖS ZONOS IR KONTINENTINIO ŠELFO ATRIBOJIMO
BALTIJOS JŪROJE**

Lietuvos Respublika ir Rusijos Federacija, toliau vadinamos Šalimis,
norėdamos gilinti ir plėsti tarpusavio geros kaimynystės santykius pagal Jungtinių Tautų Organizacijos Įstatų nuostatas ir principus bei būdamos ištikimos įsipareigojimams, prisiimtiems Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijoje,

remdamosi 1991 metų liepos 29 dienos Sutarties tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų bei 1991 metų liepos 29 dienos Susitarimo tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos dėl bendradarbiavimo ekonominėje ir socialinėje - kultūrinėje RTFSR Kaliningrado srities raidoje nuostatomis,

atsižvelgdamos į abipusį Šalių siekį užtikrinti gamtinių išteklių išsaugojimą ir racionalų jų panaudojimą bei į kitus tarptautinę teisę atitinkančius interesus jūros plotuose, esančiuose prie jų krantų,

vadovaudamosi 1982 metų Jungtinių Tautų Jūrų teisės konvencija,
siekdamos atriboti išskirtinę ekonominę zoną ir kontinentinį šelfą tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos,

atsižvelgdamos į esamą tarptautinę jūros plotų atribojimo praktiką, siekiant teisingo sprendimo,
s u s i t a r ė:

1 straipsnis

Linija, atribojanti išskirtinę ekonominę zoną ir kontinentinį šelfą tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos, prasideda nuo Šalių teritorinių jūrų išorinių ribų sankirtos taško ir tiesiomis linijomis (loksodromomis), jungiančiomis taškus, kurių jungimo eiliškumas ir geografinės koordinatės nurodyti šios Sutarties 2 straipsnyje, eina iki taško, kuriame ji kerta trečiosios šalies išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ribą.

Minėtos linijos geografinės taškų koordinatės paskaičiuotos pagal 1984 metų Pasaulinę geodezinę koordinacijų sistemą (WGS 84), taikytą 1996 metų leidimo Lietuvos jūrlapyje Nr. 82001, ir 1942 metų koordinacijų sistemą, taikytą 1997 metų leidimo Rusijos jūrlapyje Nr. 22055.

Minėti jūrlapiai su juose pažymėta linija, atribojančia išskirtinę ekonominę zoną ir kontinentinį šelfą tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos, yra pridedami prie šios Sutarties ir yra neatskiriama jos dalis.

2 straipsnis

Šios Sutarties 1 straipsnyje paminėtos geografinės taškų koordinatės yra šios:

Pagal WGS 84 koordinacijų sistemą:

taškai

1. 55° 23,040" šiaurės platumos, 20° 39,227" rytų ilgumos;
2. 55° 38,175' šiaurės platumos, 19° 55,466' rytų ilgumos;
3. 55° 55,420' šiaurės platumos, 19° 02,805' rytų ilgumos.

Pagal 1942 m. koordinacijų sistemą:

taškai

1. 55° 23,053' šiaurės platumos, 20° 39,343' rytų ilgumos;
2. 55° 38,189' šiaurės platumos, 19° 55,583' rytų ilgumos;

3. 55° 55,435' šiaurės platumos, 19° 02,923' rytų ilgumos.

Taško, kuriame linija, nurodyta šios Sutarties 1 straipsnyje, kerta trečiosios šalies išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ribą, geografinės koordinatės bus nustatytos, dalyvaujant šiai šaliai.

Atsiradus nesutapimams tarp linijos, apibrėžtos pagal šiame straipsnyje nustatytas geografines koordinates, ir linijos, pažymėtos pridedamuose prie šios Sutarties jūrlapiuose, Šalys vadovausis minėtomis geografinėmis koordinatėmis.

3 straipsnis

Jeigu linija, atribojanti išskirtinę ekonominę zoną ir kontinentinį šelfą, kerta naftos ir/ar dujų telkinį, tai Šalys sieks susitarimų tam, kad dėl tokio telkinio galimo panaudojimo visi iškilę klausimai būtų išspręsti pagal visuotinai pripažintas tarptautinės teisės normas ir principus bei laikantis kiekvienos Šalies teisių į jos išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo gamtinius išteklius.

4 straipsnis

Bet kokie Šalims iškilę klausimai dėl šios Sutarties nuostatų taikymo bus sprendžiami derybomis pagal tarptautinės teisės normas.

5 straipsnis

Ši Sutartis bus ratifikuota ir įsigalios pasikeitimo ratifikaciniais raštais dieną.

Sudaryta Maskvoje 1997 metų spalio 24 dieną dviem egzemplioriais, kiekvienas lietuvių ir rusų kalbomis, abu tekstai turi vienodą galią.

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

RUSIJOS FEDERACIJOS VARDU

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJA

Nr.566/97

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija reiškia savo pagarbą Rusijos Federacijos užsienio reikalų ministerijai ir, turėdama garbės pasiremti š. m. spalio 24 dieną pasirašyta Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos Sutartimi dėl Lietuvos ir Rusijos valstybės sienos, konstatuoja, kad pasiektas principinis sutarimas dėl to, kad Rusijos Federacija pasiruošusi išnuomoti Lietuvos Respublikai 525 ha Vištyčio (Vištyneckoje) ežero akvatorijos išilgai Lietuvos ir Rusijos valstybės sienos linijos ne mažesniai kaip 49 metų laikotarpiui. Siekiant įgyvendinti aukščiau paminėtą sutarimą bus surengtos derybos dėl konkrečių klausimų, susijusių su abipusiškai priimtinais nurodytos Vištyčio (Vištyneckoje) ežero akvatorijos nuomos Lietuvos Respublikai sąlygomis, ir per metus parengtas atitinkamas susitarimas.

Tuo atveju, jeigu tai, kas išdėstyta šioje notoje, priimtina Rusijos Federacijai, ši nota ir atsakomoji Ministerijos nota sudarys susitarimą tarp dviejų šalių, kuris įsigalios nuo atsakomosios notos gavimo datos.

Ministerija naudojasi proga dar kartą užtikrinti Rusijos Ministerijai savo giliausią pagarbą.

Vilnius, 1997 m. spalio 24 d.

RUSIJOS FEDERACIJOS
UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJAI
MASKVA

RUSIJOS FEDERACIJOS
UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJA

Nr.8177/2E

Rusijos Federacijos užsienio reikalų ministerija reiškia savo pagarbą Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai ir turi garbės patvirtinti gavusi Ministerijos 1997 metų spalio 24 dienos tokio turinio notą:

“Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija reiškia savo pagarbą Rusijos Federacijos užsienio reikalų ministerijai ir, turėdama garbės pasiremti š. m. spalio 24 dieną pasirašyta Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos Sutartimi dėl Lietuvos ir Rusijos valstybės sienos, konstatuoja, kad pasiektas principinis sutarimas dėl to, kad Rusijos Federacija pasiruošusi išnuomoti Lietuvos Respublikai 525 ha Vištyčio (Vištyneckoje) ežero akvatorijos išilgai Lietuvos ir Rusijos valstybės sienos linijos ne mažesniai kaip 49 metų laikotarpiui. Siekiant įgyvendinti aukščiau paminėtą sutarimą bus surengtos derybos dėl konkrečių klausimų, susijusių su abipusiškai priimtinais nurodytos Vištyčio (Vištyneckoje) ežero akvatorijos nuomos Lietuvos Respublikai sąlygomis, ir per metus parengtas atitinkamas susitarimas.

Tuo atveju, jeigu tai, kas išdėstyta šioje notoje, priimtina Rusijos Federacijai, ši nota ir atsakomoji Ministerijos nota sudarys susitarimą tarp dviejų šalių, kuris įsigalios nuo atsakomosios notos gavimo datos.

Ministerija naudojasi proga dar kartą užtikrinti Rusijos Ministerijai savo giliausią pagarbą.”

Ministerija turi garbės pareikšti, kad Rusijos Federacija išreiškia pritarimą aukščiau minėtos notos turiniui taip, kad ši nota ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos nota sudarytų susitarimą tarp mūsų šalių, kuris įsigalioja nuo šios notos datos.

Ministerija naudojasi proga dar kartą užtikrinti Lietuvos Respublikos Ministerijai savo giliausią pagarbą.

Maskva, 1997 m. spalio 24 d.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJAI
VILNIUS

LIETUVOS RESPUBLIKOS IR LATVIJOS RESPUBLIKOS
S U T A R T I S

**DĖL TERITORINĖS JŪROS, IŠSKIRTINĖS EKONOMINĖS ZONOS IR KONTINENTINIO
ŠELFO ATRIBOJIMO BALTIJOS JŪROJE**

Lietuvos Respublika ir Latvijos Respublika, toliau vadinamos Šalimis, siekdamos nustatyti liniją, atriojančią Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos teritorinę jūrą, išskirtinę ekonominę zoną ir kontinentinį šelfą Baltijos jūroje; atsižvelgdamos į 1993 metų birželio 29 dienos Sutartį tarp Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos dėl Valstybinės sienos atstatymo, taip pat į istoriškai susiklosčiusį teritorinės jūros atriojimo reglamentavimą; pripažindamos 1982 metų Jungtinių Tautų Jūrų teisės konvencijos nuostatas ir pagrindinius tarptautinės teisės principus pagrindu šiam jūros plotų atriojimui; atsižvelgdamos į visas galiojančias normas, taikomas atriojant jūros plotus, siekiant teisingo sprendimo;

s u s i t a r ė:

1 straipsnis

Riba tarp Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir Latvijos Respublikos teritorinės jūros bus tiesi linija, jungianti taškus, kurių koordinatės yra:

	<u>Šiaurės plotuma</u>	<u>Rytų ilguma</u>
Taškas I	56° 04' 08, 90"	21° 03' 51, 47"
Taškas II	56° 02' 43, 5"	20° 42' 35, 0"

2 straipsnis

1. Riba tarp Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ir Latvijos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo yra tiesi linija (loksodroma), 270° (dviejų šimtų septyniasdešimtys laipsnių) azimutu besitęsianti nuo 1 straipsnyje apibrėžto taško II iki trečiosios valstybės išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ribos.

2. Išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo, priklausančių atitinkamai Šalims ir trečiajai valstybei, ribų sankirtos taškas bus nustatytas trišale sutartimi tarp atitinkamų valstybių.

3 straipsnis

1. Šioje Sutartyje apibrėžtų taškų padėtis yra nustatyta pagal 1984 metų Pasaulinės geodezinių koordinatų sistemos (WGS 84) platumos ir ilgumos koordinates.

2. Prie šios Sutarties pridėtame žemėlapyje linijos, nustatytos 1 ir 2 straipsniuose, yra pavaizduotos tikrai kaip iliustracija.

4 straipsnis

1. Ten, kur ant jūros dugno ar žemės gelmėse esantys mineraliniai išteklių yra išsidėstę abipus teritorinės jūros ir kontinentinio šelfo ribos ir kur tie mineraliniai išteklių gali būti visiškai ar iš dalies eksploatuojami iš kitos Šalies teritorinės jūros ar kontinentinio šelfo, Šalys, bet kurios iš jų reikalavimu ir prieš pradėdant tokių eksploatavimą, pradės derybas ir sudarys sutartį dėl šių išteklių eksploatavimo sąlygų.

2. Šiame straipsnyje sąvoka "mineraliniai išteklių" vartojama bendriausia, plačiausia ir išsamiausia prasme ir apima visus negyvuosius išteklius, esančius ant žemės ir jos gelmėse, nepriklausomai nuo cheminės ar fizinės būsenos.

5 straipsnis

Bet koks Šalių ginčas, kylantis dėl šios Sutarties aiškinimo ar taikymo, pirmiausia bus sprendžiamas rengiant konsultacijas ar derybas ar kitu tarptautinėje teisėje numatytu taikaus ginčų sprendimo būdu.

6 straipsnis

Ši Sutartis turi būti ratifikuota ir įsigalios nuo pasikeitimo ratifikaciniais raštais.

7 straipsnis

Ši Sutartis sudaryta neapibrėžtam laikui.

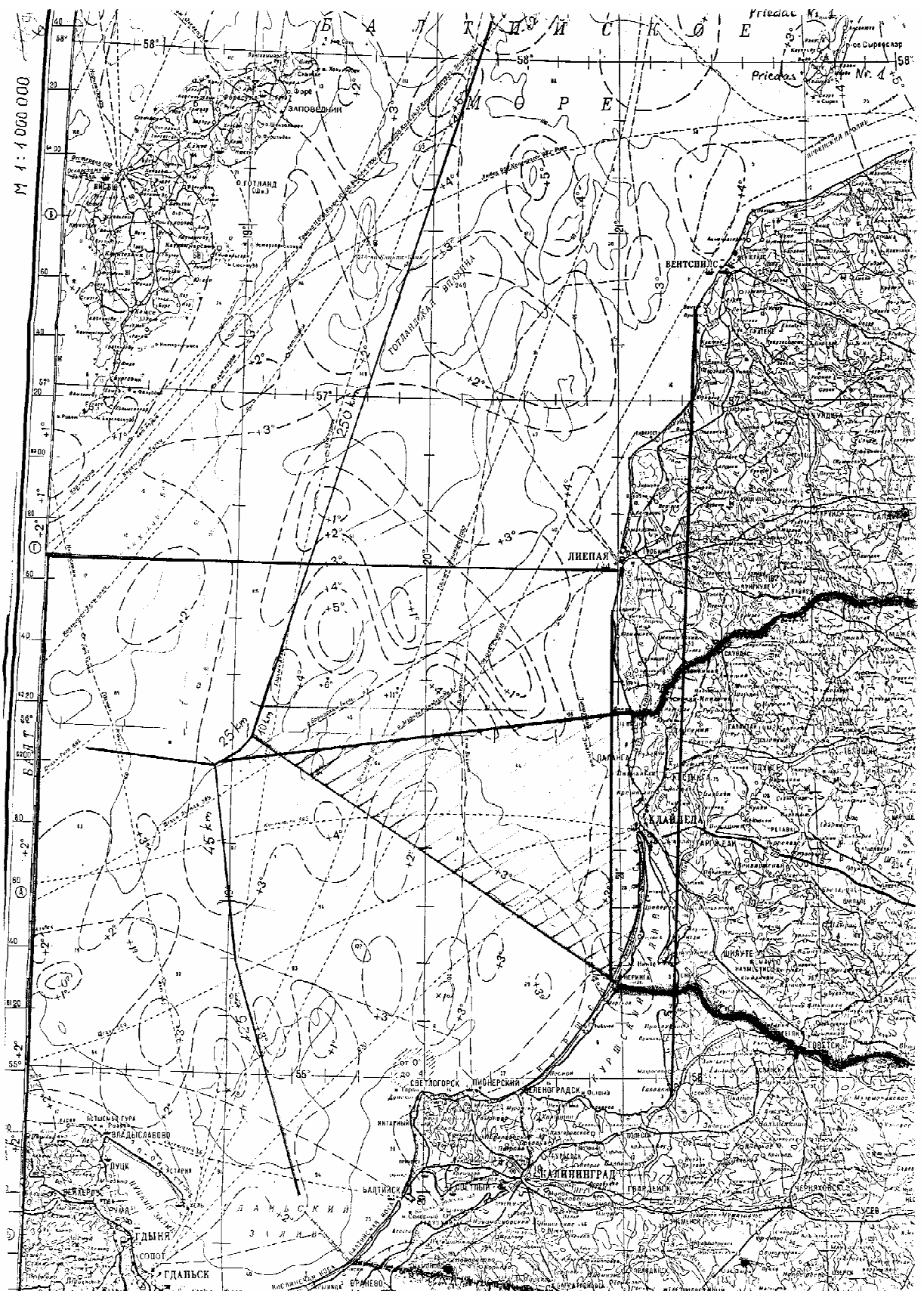
TAI PALIUDYDAMI žemiau pasirašiusieji, tinkamai įgalioti jų atitinkamų Vyriausybių, pasirašė šią Sutartį.

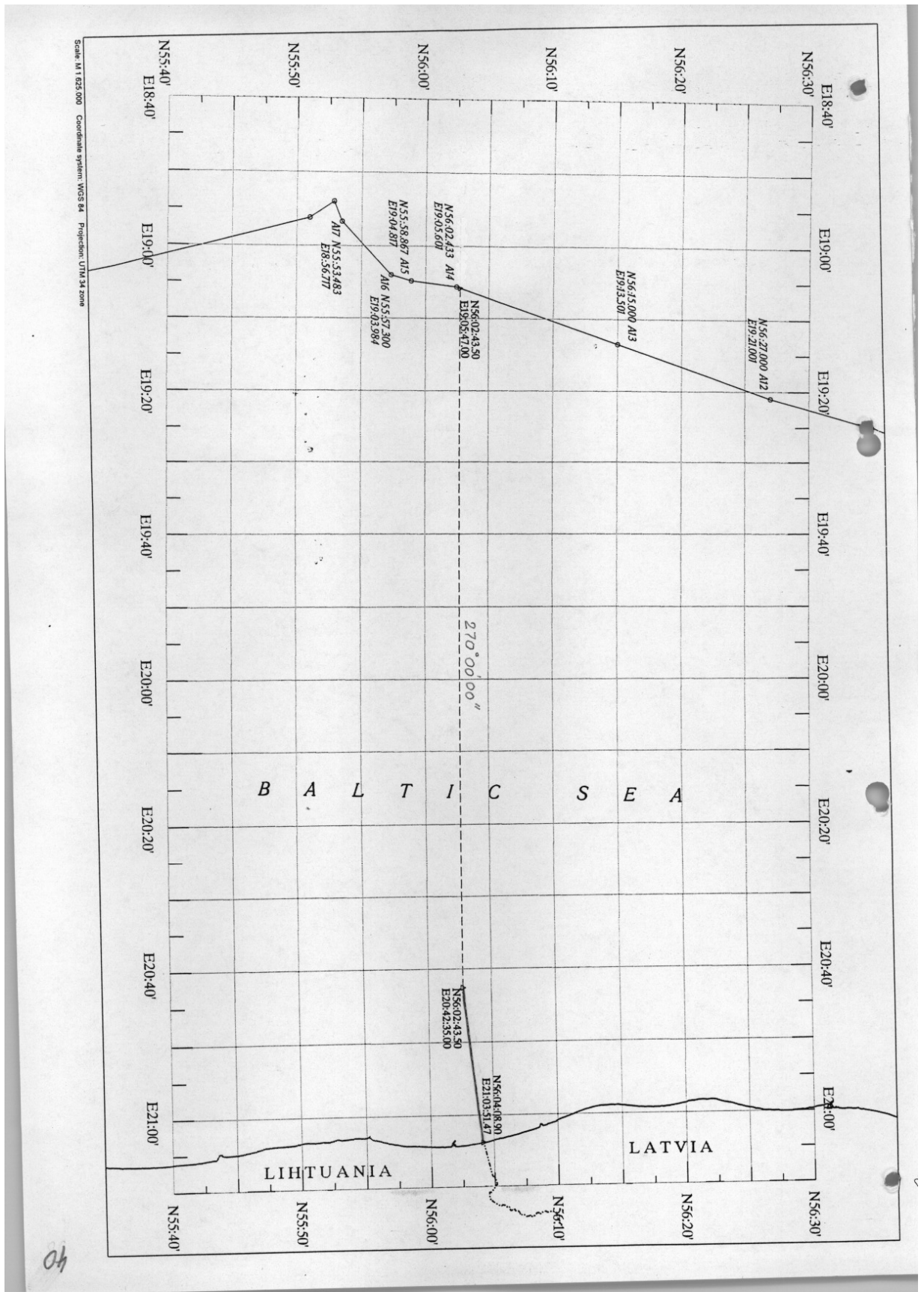
PASIRAŠYTA Palangoje 1999 metų liepos 9 d. dviem egzemplioriais lietuvių, latvių ir anglų kalbomis, visi tekstai turi vienodą galią. Iškilus bet kokiems aiškinimo skirtumams, bus vadovaujama tekstu anglų kalba.

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

LATVIJOS RESPUBLIKOS VARDU

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Teisės aktai:

- 1.1. 1958 m. Ženevos konvencija dėl teritorinės jūros ir gretutinės zonos. Valstybės žinios, 2002, Nr. 40-1472;
- 1.2. 1958 m. Ženevos konvencija dėl kontinentinio šelfo. Prieiga per internetą: <http://www.oceanlaw.net/texts/genevacs.htm>;
- 1.3. 1982 m. Jungtinių tautų jūrų teisės konvencija. Valstybės žinios, 2003, Nr. 107-4786;
- 1.4. LR Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. kovo 11 d. aktas „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“. Valstybės žinios, 1990, Nr. 9-222;
- 1.5. 1991 m. liepos 29 d. sutartis tarp Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos ir Lietuvos Respublikos „Dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų“;
- 1.6. 1991 m. liepos 29 d. susitarimas tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos „Dėl bendradarbiavimo ekonominėje ir socialinėje-kultūrinėje RTFSR Kaliningrado srities raidoje“;
- 1.7. 1997 m. spalio 24 d. sutartis tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos „Dėl Lietuvos ir Rusijos valstybės sienos“. Valstybės žinios, 1999, Nr. 100-2891;
- 1.8. 1997 m. spalio 24 d. sutartis tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos „Dėl išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje“. Valstybės žinios, 1999, Nr. 100-2892;
- 1.9. 1999 m. liepos 9 d. sutartis tarp Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos „Dėl teritorinės jūros, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje“. Valstybės žinios, 1999, Nr. 100-2893;
- 1.10. LR Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 42-1192;
- 1.11. LR Vyriausybės 1993 m. kovo 25 d. nutarimas „Dėl valstybinės komisijos LR sienai delimituoti ir demarkuoti bei ekonominei zonai Baltijos jūroje nustatyti sudarymo“ Nr. 198;
- 1.12. LR Vyriausybės 1995 m. birželio 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės sienos jūroje ir teritorinės jūros apsaugos koncepcijos“ Nr. 816. Valstybės žinios, 1995, Nr. 49-1231;
- 1.13. LR vyriausybės 2004 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teritorinės jūros, gretutinės zonos, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ribų patvirtinimo ir pavedimo ministerijoms ir vyriausybės įstaigoms parengti reikiamus teisės aktus“ Nr. 1597. Valstybės žinios, 2004, Nr. 177-6573;
- 1.14. LR Seimo 1995 m. lapkričio 28 d. rezoliucija „Dėl Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos“. Valstybės žinios, 1995, 100-2230.

2. Specialioji literatūra:

- 2.1. Austin D. F. C. NATO Expansion and the Baltic States // COPRI Working paper. – G70.
- 2.2. Attard D. The Exclusive Economic zone in International Law. – Oxford University Press, 1987
- 2.3. Bennett R., Oliver J., International Organizations. Principles and Issues. 7th ed. (Prentice Hall: 2002).
- 2.4. Bothe M. Boundaries in: R. Bernhardt (ed.), Encyclopedia of Public International Law, Instament 10; (1987), P. 17-23
- 2.5. Bowett D. J.. The Law of International Institutions. – Fourth ed. – London, Stevens and Sons, 1982.
- 2.6. Brown E. D. The International Law of the Sea. – Vol 1. – Introductory manual. – Hants England, 1994
- 2.7. Budryte M. Lithuanian Foreign Policy & Dual Enlargement // COPRI Working paper. – G81
- 2.8. Churchill R. R., Love H. V. The Law of the Sea. – Manchester University Press, 1988
- 2.9. Деканозов Р. В. О правовой классификации морских пространств (постановка вопроса) // Советский ежегодник международного права. – Москва, 1986.
- 2.10. Dupuy R.-J., Vignes D. A Handbook on the New Law of the Sea. – Vol. 1. – Boston, 1991
- 2.11. Economic situation and economic reform in Central and Eastern Europe // European Economy. – 1998. – P. 5-20
- 2.12. Europos Sąjunga: steigimo dokumentų rinktinė. – Vilnius, 1998
- 2.13. Evans M. C. Relevant Circumstances and Maritime Delimitation. – Oxford: Clarendon Press, 1989
- 2.14. Fairlie L. D., Sergounin A. Are Borders Barriers? EU Enlargement and the Russian Region of Kaliningrad. – Kauhava: Kauhava sanomalehti, 2001
- 2.15. Francesco A. M., Gold B. A. International organizational behavior: text, cases, and exercises. - Upper Saddle River (New Jersey) : Pearson : Prentice Hall, 2005
- 2.16. Grabažio E. 1992 gruodžio 22 d. rengta Pro memoria // LR URM VSG archyvas, 1992. P. 16-20
- 2.17. Grabažio E. rengta 1993 m. vasario 22 d. Pro memoria // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 5- 12
- 2.18. Grabažio E. rengta 1993 m. gegužės 13 d. Pro memoria apie susitikimą su ŠK ambasadoriumi Lietuvoje // LR URM VSG archyvas, 1993, P. 14-17
- 2.19. Grabažio E. 1995 m. gegužės 26 d pažyma “Dėl derybų eigos dėl valstybinės sienos tarp LR ir RF” // LR URM VSG archyvas, 1995. – P. 56-57
- 2.20. Grabažio E. 1995 m. gegužės 29 d. pažyma “Dėl valstybinės sienos nustatymo eigos derybose su Rusijos, Baltarusijos ir Lenkijos atstovais” // LR URM VSG archyvas, 1995. – P. 59-60

- 2.21. Grabažio E. rengta 1993 m. birželio 25 d. Pro memoria // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 18-35
- 2.22. Grabažio E. 1994 m. gegužės 10 d. pažyma „Teritorinės jūros, ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo Baltijos jūroje ribų tarp LR ir LV nustatymo problema“ // LR URM VSG archyvas, 1994. P. 16-18
- 2.23. Grabažio E. 1994 m. lapkričio 23 d. pažyma // LR URM VSG archyvas, 1994. P. 26-28
- 2.24. Grabažio E. 1995 m. kovo 10 d. pažyma dėl valstybės sienos atstajimo ir Baltijos jūros delimitavimo tarp LR ir LV // LR URM VSG archyvas, 1995. P. 9-10
- 2.25. Grabažio E. 1995 m. gegužės 26 d. pažyma “Dėl derybų eigos dėl valstybinės sienos tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos” // LR URM VSG archyvas, 1995. – P. 56-57
- 2.26. Grabažio E. 1998 m. vasario 11 d. pažyma “Lietuvos Respublikos valstybės sienos, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo delimitavimas bei demarkavimas: dabartinė padėtis” // LR URM VSG archyvas, 1998. – P. 68-70
- 2.27. Grabažis E. “Dėl valstybinės sienos su RF” // LR URM VSG archyvas, 1995. – P. 58
- 2.28. Herd G. P. Russia – Baltic Relations, 1991 – 1999: Characteristics & Evolution // COPRI Working paper. – F66. – 1999 August
- 2.29. Hirsch M.. The Responsibility of International Organizations Toward Third Parties. – Dordrecht/ Boston / London, Martinus Nijhoff Publishers, 1995.
- 2.30. Informacija apie delimitavimo eigą, perduota 1994 balandžio 29 d. lydraščiu Nr. 01-1822 // LR URM VSG archyvas, 1994. P. 41-42.
- 2.31. International boundary cases: the continental shelf. – Vol 1. – Cambridge: Gotius publications limited, 1992
- 2.32. Jablonskio M. rengta 1996 m. liepos 26 d. pažyma // LR URM VSG archyvas, 1996. P. 2-4
- 2.33. Jablonskio M. 1997 sausio 20 d. atmintinė // LR URM VSG archyvas, 1997. – P. 7-8
- 2.34. Jakštonytės S. rengta 1993 m. spalio 20 d. Pro memoria // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 36
- 2.35. Katuoka S. Tarptautinė jūrų teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1997
- 2.36. Кашанина Т. В., Кашанин А. В. Основы российского права. М., 2000.
- 2.37. Клименко Б. М., Порк А. А. Территория и граница СССР. – Москва: Международные отношения. 1985
- 2.38. Коломбос Д.. Международное морское право. – Москва, 1975
- 2.39. Kozyrovičiaus R. 1995 spalio 31 d. atmintinė “Dėl susitikimo su Estijos ambasadoriumi M. Helme” // LR URM VSG archyvas, 1995. – P. 75-77
- 2.40. Kūris P. Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimas ir tarptautinė teisė // Teisės problemos.-1998,t.1, p.7-17
- 2.41. Kūris P., Požarskis M., Tarptautinės teisės apybraižos, Vilnius 1985.

- 2.42.Lopata R., Žalys V. Lietuvos geopolitinis kodas // Politologija. – 1995. – Nr. 6. – P. 13-21
- 2.43.LR ambasados Švedijoje 1993 m. birželio 29 d. laiškas Nr. 735 // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 15-16
- 2.44.LR ir LV delegacijų 1997 m. kovo 13 d. protokolas // LR URM VSG archyvas, 1997. P. 78
- 2.45.LR ir LV delegacijų 1999 m. gegužės 27 d. protokolas // LR URM VSG archyvas, 1999. P. 36
- 2.46.LR ir LV Valstybinės sienos atsavimo mišriosios komisijos 1993 m. lapkričio 3 d. protokolas Nr. 2 // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 19-20
- 2.47.LR ir RF komisijų protokolas Nr. 1 // LR URM VSG archyvas, 1993. – P. 125-127
- 2.48.LR ir RF komisijų protokolas Nr. 2 // LR URM VSG archyvas, 1993. – P. 136-137
- 2.49.LR ir RF komisijų protokolas Nr. 3 // LR URM VSG archyvas, 1993. – P. 181-187
- 2.50.LR ir RF komisijų protokolas Nr. 6 // LR URM VSG archyvas, 1994. – P. 127-129
- 2.51.LR ir RF komisijų protokolas Nr. 7 // LR URM VSG archyvas, 1994. – P. 130-132
- 2.52.LR ir RF komisijų protokolas Nr. 17 // LR URM VSG archyvas, 1997. – P. 178-180
- 2.53.LR URM 1993 m. liepos 30 d. raštas „Dėl LR valstybinės sienos su Latvijos Respublika Baltijos jūroje delimitacijos“ // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 79
- 2.54.LR URM 1994 m. birželio 1 d. raštas // LR URM VSG archyvas, 1994. P. 40-41
- 2.55.LR URM NVS skyriaus pranešimas dėl “LR ir RF Kaliningrado srities derybų dėl sienos delimitacijos ir demarkacijos eigos” // LR URM VSG archyvas, 1993. – P. 9-10
- 2.56.LR Valstybinės geodezijos tarnybos prie Statybos ir urbanistikos ministerijos 1993 m. spalio 19 d. raštas Nr. 01-03/225 // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 85-89
- 2.57.LR Valstybinės geodezijos tarnybos prie Statybos ir urbanistikos ministerijos 1993 m. gruodžio 8 d. raštas Nr. 1-410 // LR URM VSG archyvas, 1993. P. 92-93
- 2.58.Лукашук И. И. Международное право. Особенная часть. М., 1998.
- 2.59.LeRoy A. Bennett, James K. Oliver. International organizations : principles and issues.- Upper Saddle River (New Jersey) : Prentice Hall, 2002.
- 2.60.Mereckis D., Morkvėnas R. The 1991 Treaty as a Basis for Lithuania – Russia Relations // Lithuania Foreign Policy
- 2.61.Международное право / Отв. ред. Колосов Ю. М., Кузнецов В. И. – Москва: Международные отношения, 1994
- 2.62.Международное морское право: учебник / Отв. ред. Блищенко И. П. – Москва, 1988
- 2.63.Morgernstern F., Legal Problems of International Organizations (Cambridge, Grotius: 1986).
- 2.64.Osmanczyk E. J.. Encyclopedia of the United Nations and International Agreements. – Philadelphia/ London, Taylor and Francis, 1985.

- 2.65.Постов В. В. Границы России со странами СНГ и Балтии // Московский журнал международного права № 4 / Предс. Торкунов А. В. – 2001. – С. 172-178
- 2.66.Prescott, J. R. V. Political Frontiers and Boundaries. – London: Unwin Hyman, 1987
- 2.67.Rosino R. 1994 m. lapkričio 30 d. parengta Pro memoria // LR URM VSG archyvas, 1994. P. 9-10
- 2.68.Rozakis C. Continental Shelf // Encyclopedia of public international law. – Oxford, 1995
- 2.69.Sakalauskaitė R. Prezidentai įtvirtino ilgus metus ginčytinas sienas // Lietuvos rytas. – 1997. - Spalio 25.
- 2.70.ŠK ambasados 1992 m. gegužės 28 d. nota Nr. 34/92 // LR URM VSG archyvas, 1992. P. 3-10
- 2.71.Šidlausko R. 1997 spalio 27 d. tarnybinis raštas “Dėl Lietuvos ir Rusijos sutarčių” // LR URM VSG archyvas, 1997. – P. 192
- 2.72.Šidlausko R. 1998 m. birželio 20 d. pažyma // LR URM VSG archyvas, 1998. P. 94
- 2.73.Taylor P. J. Political geography. World – Economy, Nation State and Locality. – New York, 1993
- 2.74.Tuomi O. The New Geopolitics. – Helsinki: National Defence College, 1998
- 2.75.Vadapalas V. Tarptautinė teisė: bendroji dalis. – Vilnius: Eugrimas, 1998
- 2.76.Vadapalo V. 1995 m. sausio 23 d. pažyma “Dėl derybų dėl sienų su Rusija” // LR URM VSG archyvas, 1995. – P. 1-5
- 2.77.Valstybinės geodezijos ir kartografijos tarnybos 1999 m. gegužės 24 d. pažyma Nr. 01-210 // LR URM VSG archyvas, 1999. P. 18-26
- 2.78.Valstybinės komisijos LR valstybės sienai delimituoti ir demarkuoti bei ekonominei zonai Baltijos jūroje nustatyti 1994 m. birželio 3 d. raštas // LR URM VSG archyvas, 1994. P. 51-60
- 2.79.VSDDK 2000 m. gruodžio 18 d. rengta pažyma apie LR valstybės sienos būklę // LR URM VSG archyvas, 2000.
- 2.80.Weil P. The Law of Maritime Delimitation – Reflections. – Cambridge: Grotius Publications Ltd., 1989
- 2.81.Zapolskas P. “Dėl LR ir RF valstybės sienos nustatymo” // LR URM VSG archyvas, 1994. – P. 111-113
- 2.82.Žalimas D. Lietuvos integracija į NATO: pagrindinės kryptys ir priemonės // NATO vakar, šiandien, rytoj / sud. Lopata R., Vitkus G. – Vilnius: Eugrimas, 1999. – P. 145-186
- 2.83.1996 m. gruodžio 4 d. LR URM NVS pranešimas “Dėl derybų su Rusija dėl Lietuvos – Rusijos valstybinės sienos delimitavimo” // LR URM VSG archyvas, 1996. – P. 19-20
- 2.84.2001 m. gruodžio 18 d. G. Čekuolio kalba Lietuvos Ambasadorių suvažiavime “NATO plėtros procesas: aktualijos ir perspektyvos” // Prieiga per internetą: <http://www.urm.lt>

- 2.85. Венская конвенция о правопреемстве государств в отношении государственной собственности, государственных архивов и государственных долгов от 08 апреля 1983г. // Международное публичное право. Сборник документов. Том 1.-М.:БЕК,1996.
- 2.86. Венская конвенция о правопреемстве государств в отношении договоров от 23 августа 1978г. // Международное публичное право. Сборник документов. Том 1.-М.:БЕК,1996.

3. Teismų praktika:

- 3.1. 1969 m. vasario 20 d. TTT sprendimas byloje dėl Šiaurės jūros kontinentinio šelfo (VFR *versus* Danija ir Nyderlandai) // Prieiga per internetą: <http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/isummaries/icssummary690220.htm>
- 3.2. 1978 m. gruodžio 19 d. TTT sprendimas byloje dėl Egėjo jūros kontinentinio šelfo (Graikija *versus* Turkija) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/icasess/igt/igt_ijudgment/igt_ijudgment_toc.htm
- 3.3. 1981 m. balandžio 14 d. TTT sprendimas byloje dėl kontinentinio šelfo (Tunisas *versus* Libija) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/icasess/itl/itl_ijudgment/itl_ijudgment_19820224.pdf
- 3.4. 1984 m. spalio 12 d. TTT sprendimas byloje dėl Meino įlankos delimitavimo (Kanada *versus* JAV) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/icasess/icigm/icigm_ijudgment/icigm_ijudgment_19841012.pdf
- 3.5. 1985 m. birželio 3 d. TTT sprendimas byloje dėl kontinentinio šelfo (Libanas *versus* Malta) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/icasess/ilm/ilm_ijudgments/ilm_ijudgment_19850603.pdf
- 3.6. 1990 m. rugsėjo 13 d. TTT sprendimas byloje dėl sausumos, salų ir jūros sienų ginčo (Salvadoras *versus* Hondūras) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/icasess/ish/ish_ijudgments/ish_ijudgment_19920911.pdf
- 3.7. 1993 m. birželio 14 d. TTT sprendimas byloje dėl jūros erdvių delimitavimo (Danija *versus* Norvegija) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/icasess/igjm/igjm_ijudgments/igjm_ijudgment_19930614.pdf
- 3.8. 1995 m. lapkričio 8 d. TTT sprendimas byloje dėl jūros erdvių delimitavimo (Bisau Gvinėja *versus* Senegalas) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/icasess/idm/idm_iorders/idm_iorder_19951108.pdf
- 3.9. 2001 m. kovo 16 d. TTT sprendimas byloje dėl jūros erdvių delimitavimo ir teritorinių klausimų (Kataras *versus* Bahreinas) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/ipresscom/ipress2001/ipresscom2001-09bis_qb_20010316.htm
- 3.10. 2002 m. spalio 10 d. TTT sprendimas byloje dėl sausumos ir jūros sienų delimitavimo (Kamerūnas *versus* Nigerija) // Prieiga per internetą: http://www.icj-cij.org/icjwww/ipresscom/ipress2002/ipresscom2002-26bis_cn_20021010.htm

SUMMARY

The object of this work is the analysis of maritime delimitation of the Republic of Lithuania after the independence reestablishment.

Main literature is law of the Republic of Lithuania, international law, conventions, international agreements, case law, and protocols of the negotiations.

In the first part of this work is presented the definitions of the sea spaces. It is described the conceptions of the internal waters, territorial sea, continental shelf, exclusive economic zone.

In the second part of this work is presented principles of the maritime delimitation. Firstly I analyze delimitation according to the 1958 Geneva Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone and the 1958 Geneva Convention on the Continental Shelf, later according to the 1982 UN Convention on the Law of the Sea. The delimitation of territorial sea and the continental shelf and exclusive economic zone is examined more detailed. Also principles of the delimitation are grounded on the international case of law.

In the third part of the work are analyzed Lithuanian negotiations on maritime delimitation with neighbourhood states – Federation of Russia, Republic of Latvia, and Kingdom of Sweden. The material is divided in to two parts. In the first part I describe the general process of the negotiation, point the main outcomes. In the second part I analyze states positions on the corresponding questions about maritime delimitation, estimate above mentioned positions according to the international law and the international case of law. Also there are presented the results of the negotiations.

In the conclusion of the work it is pointed that delimitation of the states boundaries is long and complicate process. Particularly a lot of difficulties arise when state boundary is delimited at first time. In such case parties want to achieve the best result for their own and do not want to pay attention to the interests of the neighbourhood state, also to international law and other documents.

The international law on the maritime delimitation was modified according to the development of the states interests and to the case of law by the International Court of Justice. It must be pointed out that methods of the delimitation of the territorial sea were not changed. But delimitation of the continental shelf has been modified in essence. According to the 1958 Geneva Convention states could use only one method (delimitation according to other methods could be done just in special circumstances). However according to the 1982 UN Convention states have the freedom to make the agreement on the continental shelf

delimitation method. The main thing is that boundaries would be settled according to equitable principle.

During the negotiation process Lithuania grounded its positions firstly on the international law, international court cases, also on the economic, social and other reasons.

After the fulfilling the analysis of the negotiations processes I do the conclusion, that despite economic or political purposes during the maritime delimitation compromise could be achieved firstly according to international law and principles, and after above mentioned according to other reasons.